

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

32E JAARGANG

WOENSDAG 23 APRIL 1947

No. 1563

COMMISSIE VAN REDACTIE:

H. W. Lambers; N. J. Polak; J. Tinbergen;
H. M. H. A. van der Valk; F. de Vries;
J. H. Lubbers (Redacteur-Secretaris).

Assistent-Redacteur: A. de Wit.

Administratie: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon: Redactie 38040, Administratie 38340. Giro 8408.

Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch
Instituut ontvangen het blad gratis en genieten reductie
op de verdere publicaties.

Adreswijzigingen op te geven aan de administratie.

Abonnementsprijs van het blad, waarin tijdelijk is opge-
nomen het Economisch-Statistisch Maandbericht, franco
p.p. in Nederland f 26* per jaar. Overzeesche gebiedsdeelen
en buitenland: f 28 per jaar. Abonnementen kunnen ingaan
met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo
van het kalenderjaar. Losse nummers 75 cents.

Aangeteekende stukken aan het Bijkantoor Westzeedijk,
Rotterdam (W.).

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten
aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141,
Schiedam (Tel. 69300, toestel 6).

INHOUD:

	Blz.
De artikelen van deze week	323
Uit buitenlandsche bron	323
Saneering der gemeentefinanciën door Prof. Mr. C. W. de Vries	324
De Unie en de deltabelangen door Mr. W. F. Lich- tenauer	326
De liquidatie van het geblokkeerde geld door S. W. Prins	327
De vetvoorziening van ons land door Dr. E. van de Wiel	328
Mededeeling van de Nederlandsche Organisatie voor de Internationale Kamer van Koophandel	332
Aanteekening:	
Bankcredieten in de Vereenigde Staten in 1946	334
Internationale notities:	
Het nationaal inkomen in Engeland in 1946	335
Petroleum en het Midden-Oosten	335
Geld- en kapitaalmarkt	335
Statistieken:	
Bankstaten	336
Buitenlandsche kapitaalsaldi in de Vereenigde Staten	337
Goudin- en uitvoer der Vereenigde Staten	338
Saldi op korten termijn in de Vereenigde Staten	338
Havenbeweging	338
Stand van 's Rijks Kas	339
In- en uitvoer van Nederland	339
De kolonpositie van Nederland	339

DEZER DAGEN

laag gehouden vuren en gedoofde lichten. De opheffing met terugwerkende kracht tot 1 April, van de winterverlaging der gasrantsoenen, heeft in de economische politiek de sudderbrander niet buiten werking gesteld. De minister van Wederopbouw heeft kalm gezegd, waar het op staat, d.w.z. wat er voorloopig niet zal staan. Zijn ambtgenoot van Economische Zaken prefereerde eveneens een zacht vuurtje. De economische raad komt terug — weer om „hearings” te houden? Het economisch plan-bureau werd aanvaard, met als opdracht: hooren, zien en, naar beleid, zwijgen. Dit is een meer voorkomend richtsnoer. Bekend werd, dat de minister-president en de minister van Overzeesche Gebiedsdeelen naar Indië zullen vertrekken; een dag later ook de minister van Financiën zou gaan, weer een dag later eveneens de minister van Economische Zaken. Er moet voor den krantenlezer iets te raden blijven, hoewel er dat over Indië genoeg is. De beide economen kunnen deelnemen aan de conferentie over de economische regelingen na Linggadjadi, welke tot geheime zittingen heeft besloten om misverstanden naar buiten te voorkomen. Minister Huysmans is reeds voorgeoefend; hij keerde juist terug van de conferentie over de internationale handelsorganisatie te Genève; na eenige inleidende redevoeringen is men daar tot geheime besprekingen overgegaan, waarin men, minstens enkele weken, denkt te blijven. Op één punt was hij echter mededeelzaam; de valutapositie ziet de minister van Economische Zaken met eenige blijmoedigheid. Zal dit de verbeide valutaposa van Financiën wat zachtmoediger doen blijken, of komt er, wat M. Vasalis in „Fanfare-corps” noemde: „een onverbloemde, voor elk verstaanbare muziek”?

Overbloemde taal was, volgens „The Economist” van 19 April, niet het kenmerk van de Engelsche begrotingsrede. Maar uit de maatregelen hebben de Britsche consumenten één ding begrepen: het rooken wordt de helft duurder. Daarover wordt thans duidelijke taal gesproken. Met een variant op een Engelsche zegswijze: „where there is no smoke, there is fire”. Dit kennelijk wel aanwezige vuur tracht de Engelsche minister van Economische Zaken, Sir Stafford Cripps, thans aan te wakkeren voor constructiever doeleinden, wil, ondanks de tabaksaccijns, Englands kans op herstel niet in rook vervliegen. Zijn leuze is althans klaar: „we're up against it”.

Dat zegt men ook op de Conferentie te Moskou. En dus is men — om het wereldgehoor dissonanten te sparen? — Maandag over de sintels van Oostenrijk in geheime vergadering gegaan. De hoop op een klein vlammetje onder alle rook wordt levendig gehouden. Intusschen smeult het in het Fransche kabinet, doch daar mag juist geen vlam uitkomen. En in Amerika wordt voor de arbeidersbeweging, naar een voorloopig Senaatsvoorstel, de lamp lager gedraaid.

Is het de kilte, waardoor, volgens recente berichten, na de bevrijding de Nederlandsche markt voor mosselen vrijwel is verdwenen? Of prefereert men oesters? Wij doen er het zwijgen toe.

NAAMLÖÖZE VENNOOTSCHAP
WERKSPoor N.V.
 GEVESTIGD TE AMSTERDAM.

UITGIFTE van

nom. f 4.500.000.— aandeelen Serie A,
 in stukken groot nom. f 400.— aan toonder,
 ten volle deelende in de winst van het loopende
 boekjaar, eindigende 31 Decèmbër 1947,
 en van volgende jaren.

Ondergeteekenden berichten, dat zij de inschrijving op
 bovengenoemde aandeelen, uitsluitend voor houders
 van aandeelen Serie A, openstellen op

DINSDAG 29 APRIL 1947,

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur,
 bij haar kantoren te Amsterdam, Rotterdam en
 's-Gravenhage, voor zoover in genoemde plaatsen ge-
 vestigd, alsmede ten kantore van de Heeren PIERSON & Co.
 te Amsterdam,

tot den koers van 130 pCt.

op de voorwaarden van het prospectus dd. 18 April 1947.
 Prospectussen en inschrijvingsbiljetten zijn verkrijgbaar
 bij de inschrijvingskantoren.

**NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ, N.V.
 DE TWENTSCHE BANK N.V.
 HELDRING & PIERSON.**

Amsterdam, 18 April 1947.
 's-Gravenhage

Ondernemingen, die het beste leidende personeel zoeken,
 speciaal met economische scholing, roepen sollicitanten op
 door middel van een annonce in de rubriek „Vacatures”.
 Het aantal reacties, die deze annonces tengevolge hebben,
 is doorgaans uitermate bevredigend: begrijpelijk, omdat er
 bijna geen groote instelling is, die dit blad niet regelmatig
 ontvangt en waar het niet circuleert. Opdrachten voor het
 volgend nummer dienen 28 April a.s. in ons bezit te zijn.

*Cursussen moderne
 bedrijfsadministratie*

*Deze maand begint een cursus voor
 in de practijk werkzame bedrijfsadmi-
 nistrateurs, calculatoren, enz.*

Vraagt prospectus, proefles en naamlijst der docenten
 bij het Secretariaat:

Beursgebouw - Kamer 321 - Rotterdam

ROTTERDAMSCHÉ
 BANKVEREENIGING

225 VESTIGINGEN
 IN NEDERLAND

REISCHÈQUES

VOOR

BELGIË

Vermogensheffingen

Objectieve en deskundige
 voorlichting aan "bedrijven" en
 particulieren die een deel van
 hun vermogen moeten vrij-
 maken voor betaling der ko-
 mende heffingen, verstrekt de

Naaml. Venn.

**Hollandsche
 Belegging- en
 Beheer-Mij.**

Anno 1930

Heerengracht 320 - Amsterdam C

Commissarissen:

Prof. Ir. I. P. de Vooy;

Drs. J. H. Gispèn;

Mr. J. E. Scholtens.

Directie:

Gerlof Verwey;

Dr. F. Ph. Groeneveld;

A. C. Leeuwenburgh.

Het wetsvoorstel inzake een
 noodregeling ten aanzien van
 het pensioen van ouden van-
 dagen gaat niet zoover, dat
 verder alles aan het Rijk kan
 of moet worden overgelaten.
 De pensioenfondsen zullen hun
 levensvatbaarheid behouden.

R. MEES & ZONEN

ASSURANTIE-MAKELAARS

AMSTERDAM · ROTTERDAM · 'S-GRAVENHAGE
 DELFT · SCHIEDAM · VLAARDINGEN

Koninklijke
 Nederlandsche
 Boekdrukkerij
 H. A. M. Roelants
 Schiedam

gispèn

meubelen en gisolampen

culemborg
 amsterdam
 rotterdam

**DE
 ARNHEM**

LEVENSVZERKERING-
 MAATSCHAPPIJ

PERSONEELSVZERKERINGEN

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK.

Prof. Mr C. W. de Vries, *Saneering der gemeentefinanciën.*

De ervaring, dat uitbreiding van het gemeentelijk belastinggebied de financiële moeilijkheden der gemeenten niet kan oplossen, dateert reeds uit de vorige eeuw. Thans, na den laatsten wereldoorlog, blijkt wederom, dat de gemeentebesturen tékort komen, wanneer ze zijn aangewezen op de opbrengst der plaatselijke middelen.

Dit is niet alleen in Nederland, maar ook in Engeland, Frankrijk en België het geval. Daar staat echter de financiële hulp van het Rijk voorop, waarna het stelsel der plaatselijke belastingen de begroting der gemeenten sluitend komt maken.

Ten onzent dient een gevarieerd uitkeeringsstelsel te worden opgebouwd. Eerst wanneer dit tot een zekere graad van ontwikkeling is gekomen, waardoor langzamerhand de noodlijdendheid der gemeenten zal zijn verdwenen, moet opnieuw aandacht worden gegeven aan het eigen plaatselijk belastingstelsel.

Mr W. F. Lichtenauer, *De Unie en de dellabelangen.*

Rotterdam dankt haar positie in de Rijnvaart aan het feit, dat de natuurlijke verkeersweg van en naar het Rijngebied over haar haven loopt; Antwerpen, in de eerste plaats handelsstad, heeft voor het Rijngebied betekenis gekregen, omdat een zeker handelsverkeer tusschen deze stad en het Rijngebied zijn weg zoekt.

Concurrentie tusschen beide havens zal moeten blijven bestaan. In het kader van de Unie zal deze wedijver echter geen deloyale vormen meer mogen aannemen.

In het verleden is de oplossing van het zeehavenprobleem tusschen België en Nederland niet eenvoudig gebleken. In de Unie kan er echter geen plaats meer zijn voor het formuleeren van eenzijdige eischen en voor het op de spits drijven van belangentegenstellingen. Waar voorts eenheid van belangen bestaat, wordt de behartiging hiervan door de Unie gediend.

S. W. Prins, *De liquidatie van het geblokkeerde geld.*

Aangezien niet ieder, die geblokkeerd geld bezit, een zelfde bedrag aan heffingen zal hebben te betalen, zal het geblokkeerde geld niet via de heffingen automatisch verdwijnen. Er zullen dus „overtollig geblokkeerde” gelden bestaan, welke schr. wil liquideeren door ze zonder meer vrij te geven.

Monetaire gevaren zijn hiervan niet te duchten. Een eventuele uitbreiding van de circulatie zou bovendien een compensatie kunnen inhouden voor de sterke druk, waaronder de vermogensobjecten als gevolg van de heffingen komen te staan.

Dr E. van de Wiel, *Deievoorziening van ons land.*

Een vergelijking van 1946 met de jaren vóór den oorlog levert de volgende cijfers op:

Verbruik van oliën en vetten voor consumptieve doeleinden
(in tonnen)

	Gem. 1935/37	1946	1946 in pCt. van 1935/37
Zichtbare oliën en vetten	167.889	130.948	
Per hoofd in kg	19,7	13,9	70,6
Onzichtbare vetten	114.000	86.200	
Per hoofd in kg	13,4	9,2	68,7
Totaal	281.889	217.148	
Per hoofd in kg	33,1	23,1	69,8

Op de beteekenis van deze cijfers wordt in dit artikel nader ingegaan.

UIT BUITENLANDSCHE BRON.

Het Engelsche budget. „The two changes in taxation that will attract the most attention are the steelrise in the tobacco duty and the new tax on dividends. The increase in the tobacco duty is a sound decision as well as a politically brave one. There is no room for doubt that the level of consumption of tobacco must be reduced. The only alternatives to a stiff rate of duty are a cut in supplies, which would merely lead to queues and black-marketing, or a rationing scheme, which would have great administrative difficulties.

The dividend tax, on the other hand, is a thoroughly bad one. If a case can be made out for widening the differential of taxation between incomes from work and incomes from property, then the fairest way to do it is by death duties or by combining a higher standard rate of income tax with a much larger earned income allowance”, aldus het hoofdartikel van „The Economist” van 19 April jl.

Ter beoefening van de wetenschap in Engeland heeft de Regeering in 1946 £ 50 miljoen uitgetrokken, waarvan, aldus „The Statesman and Nation” van 19 April jl., slechts £ 4 miljoen werd besteed voor biologie en minder dan £ 500.000 voor de sociale wetenschappen. Zelfs in de „teaching departments” van de universiteiten wordt voor de sociale wetenschappen slechts 3 pCt. uitgegeven van de universitaire begrotingen, tegen 40 pCt. voor de „pure science” en technologie.

Export van thee uit Java in groote hoeveelheden is niet mogelijk vóór 1948. Slechts 4 van de 350 thee-ondernemingen en -fabrieken op Java en Sumatra werken momenteel onder Nederlandsche contrôle. Vele anderen werken echter onder de administratie van de Indonesische Republiek; omtrent productie of voorraden voor export zijn geen gegevens te verkrijgen, zoo meldt „The Economist” van 19 April jl.

Nieuwe emissies in Frankrijk bedroegen, aldus „L'Economie” van 17 April jl., in 1946 in totaal 88.524 miljoen francs, waarvan 16.054 miljoen aandelen en 71.337 miljoen obligaties. Dit laatste cijfer bevat een emissie van het „Crédit National” ten bedrage van 30 milliard francs. De corresponderende cijfers voor 1945 zijn als volgt: in totaal opgenomen 26.472 miljoen francs, waarvan 4.195 miljoen aandelen en 22.277 miljoen obligaties (hiervan 20 milliard francs opgenomen door het „Crédit National”).

De nationale schuld van Zweden vertoonde in 1946 voor het eerst sinds 1937 een daling. Zij bedroeg eind 1938 2.566 miljoen kronen tegen 11.550 miljoen kronen eind 1945; in 1946 daalde zij, volgens „Index” van Maart 1947, tot 11.384 miljoen kronen. De werkelijke druk van de nationale schuld kan worden beoordeeld na vergelijking met het nationaal inkomen. De Zweedsche nationale schuld vertegenwoordigde in 1938 ongeveer 20 pCt. van het bruto nationaal inkomen, in 1946 was dit cijfer gestegen tot 55 pCt.; dit is nog betrekkelijk laag vergeleken met de respectievelijke cijfers voor Amerika, Canada, Engeland en Nederland, nl. 135, 150, 230 en 275 pCt.

Het telefoonverkeer in Argentinië vertoont een scherp contrast tusschen het aantal telefoons in Buenos Aires e. o. en de rest van het land. In 1946 bedroeg het aantal telefoons in totaal 532.666, aldus „Business Conditions in Argentina” van Jan./Febr. 1947. Hiervan bezit Buenos Aires e. o. er alleen reeds 374.018; tegenover slechts 158.648 voor de rest van Argentinië.

SANEERING DER GEMEENTEFINANCIËN.

Het vraagstuk is oud. Men spreekt er over sedert 1851. De negentiende eeuw stelde altijd de autonomie en het eigen gemeentelijk belastinggebied vóór. De Staatscommissie van 1903 sprak in haar verslag de verwachting uit „dat langs den weg van een grondige verbetering van de bepalingen nopens de plaatselijke belastingen in de gemeentewet opgenomen”, zij het al niet een definitieve, dan toch een voorloopig afdoende oplossing der moeilijkheden, waarin de gemeenten toentertijd verkeerden, zou zijn te verkrijgen.

Het gemeentelijk belastingstelsel werd inderdaad herzien, met inachtneming van dit advies. Ook na den wereldoorlog I werden verdere verbeteringen in het zich steeds uitbreidende gemeentelijk belastinggebied aangebracht. Maar ondanks het verruimde belastinggebied geraakten de gemeenten (of bleven enkele gemeenten) in nood. De toen ingestelde Staatscommissie van 1921 rapporteerde echter voorloopig niet, omdat zij de werking van de nieuwe wetgeving wilde afwachten. Ondertusschen adviseerde de Staatscommissie incidenteel over „noodregelingen”. Eerst met de reorganisatie van de Staatscommissie en van haar secretariaat in October 1925 begon de arbeid op het hoofdpunt. Haar verslag was van 1 Augustus 1927. Het verslag was dus binnen twee jaar gereed.

* * *

In dit Verslag der Staatscommissie van Lynden van Sandenburg wordt vermeld, dat zij zich bepaalde tot een voortzetting van den arbeid der Staatscommissie-1903. Deze Staatscommissie had een wijziging van de wet van 1897 (de rijksuitkeeringwet) nog niet opportuun geacht. Eerst moest blijken, hoe het nieuwe gemeentelijk belastingstelsel zou „werken”, zoo meende de commissie-1903.

De uitspraak van de Staatscommissie-1903 was dan ook negatief geweest, in zoverre, dat zij moest erkennen, dat het haar niet was gelukt een nieuwe gedachte omtrent de grondslagen der uitkeeringen door het Rijk aan de gemeenten (naar men toen formuleerde: „wegens diensten door de gemeenten aan het Rijk bewezen in het stelsel van het verplichte zelfbestuur”) te brengen.

De Commissie van Lynden van Sandenburg moest constateeren, dat ook onder de nieuwe ruimere gemeentelijke belastingwetgeving de financiering van de gemeentelijke overheidstaak uit de gemeentelijke belastingen alléén (natuurlijk naast de inkomsten der gemeenten uit bezit en uit diensten door de gemeente bewezen) niet meer mogelijk was.

Hier neemt de Staatscommissie van Lynden van Sandenburg deze materie óp. Hoe?

I. Zij laat het stelsel der gemeentelijke belastingen rusten. Het eigen belastingstelsel is altijd onvoldoende. Dit wordt geconstateerd. De gemeentelijke zelfstandigheid kan niet meer op de gemeentelijke belastingen steunen, tenzij

II. Eerst de gemeenten worden geholpen met rijksuitkeeringen, welke het mogelijk maken de financiële toestand der gemeenten zoodanig te steunen, dat dan, daarop, een eigen gemeentelijk belastingstelsel kan worden gebouwd, dat niet onmiddellijk voor 100 pCt. behoefte te worden-benut.

III. De „algemeene” rijksuitkeering uit de wet van 1897 is onvoldoende. Zij kan vervallen.

Het gemeentelijk belastinggebied bleef dus rusten. Eerst de wetgever van 1929 bracht verandering. De Duitsche tijd bracht deze evenzeer. Moet thans het gemeentelijke eigen belastinggebied zoo groot mogelijk worden gemaakt? Is dit de meest dringende eisch? De voorzitter van de Staatscommissie-1946, ingesteld om de zelfstandigheid der gemeenten te herstellen binnen het

raam der tegenwoordige mogelijkheden, tevens burgemeester van Rotterdam, heeft in een redevoering, in den Rotterdamschen gemeenteraad gehouden, o.a. deze gedachte gelanceerd: het plaatselijk belastinggebied moet zoo groot mogelijk zijn; het zal altijd beperkt moeten zijn.

Heel veel houvast biedt deze gedachte niet. Er zal een toren worden gebouwd. De toren moet zoo hoog mogelijk worden gemaakt. Maar erkend wordt, dat de middelen om de toren te bouwen, altijd beperkt zullen zijn. Hoe hoog wordt de toren?

Hoe groot wordt het plaatselijk belastinggebied? Met een „groot” gemeentelijk eigen belastinggebied herleeft ook de oude ramp van de groote verschillen in den gemeentelijken belastingdruk. En dat willen allen vermijden. Maar er is meer.

De gedachte wordt hier verdedigd, dat naar het voorbeeld van de Staatscommissie van Lynden van Sandenburg de overweging van de uitbreiding van het gemeentelijk belastinggebied zal blijven liggen, totdat eerst het uitkeeringsstelsel goed zal zijn geregeld. De uitbreiding van het gemeentelijk belastinggebied heeft thans geen anderen zin dan een zekere verschuiving te brengen in de distributie van enkele belastingopbrengsten, die dan aan de gemeenten zelf al of niet uit de voeding van het gemeentefonds of uit aandeelen in rijksbelastingen worden afgenomen of toegeschoven. Welk dringend argument kan daarvoor worden aangevoerd, wanneer toch dit nieuwe belastinggebied (zonder het toestaan van nieuwe belastingen) zoo beperkt is, dat het ten volle moet worden benut. Beleidsruimte wordt dan toch niet verkregen.

Wat baat het bijv. aan Rotterdam? Is dat nu hulp van het Rijk aan Rotterdam om de vrijheid van Rotterdam in beginsel te herstellen? In beginsel wellicht. Maar wanneer het nieuwe grootere eigen belastinggebied door den gemeenteraad van Rotterdam wordt benut en ten volle moet worden benut, dan is practisch geen stukje vrijheid verkregen, omdat de rijksuitkeeringen slechts aanvullend zullen werken om de rest te financieren. En wanneer dus geen stukje gemeentelijke vrijheid practisch wordt veroverd, waarom zal men dan het gemeentelijk belastinggebied nu herzien?

Maar er is een andere weg.

* * *

Het uitkeerings„stelsel” heeft de strekking de zelfstandigheid der gemeenten weer mogelijk te maken. Het had vroeger de strekking de zelfstandigheid, die er was, te handhaven. Toen de Lager-Onderwijs-wet 1878 de gemeentebesturen te veel dreigde te belasten, vergoedde het Rijk 30 pCt. der gemeentelijke kosten voor het openbaar onderwijs. De redeneering was, dat de nieuwe verhoogde kosten niet door de gemeentebesturen uit de plaatselijke middelen waren te betalen. Dus moest het Rijk helpen.

Daarna werden nog andere nieuwe rijksuitkeeringen aan de gemeenten verstrekt. De wet van 1897 volgde een nieuw systeem. Het systeem van de „algemeene rijksuitkeering”.

De Staatscommissie van Lynden van Sandenburg hief dit systeem in haar advies op. De Regeering volgde dit advies.

De overige hoofdgedachten werden door minister de Geer niet overgenomen.

De Staatscommissie van Lynden van Sandenburg had deze gedachte ten aanzien der rijks-hulp aan de gemeenten:

a. rijksuitkeeringen aan de gemeenten in de uitgaven, waartoe zij door een wet of door een op de wet steunend Koninklijk Besluit worden verplicht, voorzover deze wettelijke voorschriften thans geen bepalingen omtrent de financiële verhouding tusschen het Rijk en de gemeenten bevatten. De Staatscommissie kwam met rijksuitkeeringen wegens de kosten van het algemeen bestuur, wegens de

kosten voor de verpleging van armlastige krankzinnigen, wegens de kosten voor de instandhouding der plaatselijke politie.

Het gezamenlijk bedrag der voorgestelde rijksuitkeeringen ging het bedrag der algemeene rijksuitkeering uit de wet van 1897 ver te boven. De algemeene rijksuitkeering werd dus opgeheven.

De Staatscommissie achtte deze verhooging van den belastingdruk op de rijksburgerij verantwoord, omdat deze naar haar illusie althans in vele gemeenten zou worden gecompenseerd door verlaging van gemeentelasten. De gemeenten werden immers door de rijksuitkeeringen geholpen.

De Staatscommissie stelde voor het ontvangen van deze rijksuitkeeringen geenerlei nieuwe algemeene controlemaatregelen in het verschiet. Het normale toezicht werd gehandhaafd en voldoende geacht.

Wel kwam zij nog met een tweede illusie: In de toekomst mogen wettelijke voorschriften, waarbij maatregelen worden getroffen, welke de gemeenten tot uitgaven verplichten, niet worden vastgesteld zonder dat Regeering en wetgever zich rekenschap geven van de daarbij betrokken financiële verhouding tusschen Rijk en gemeenten. Dit bleef een illusie.

b. De Staatscommissie dacht zich naast het stelsel van deze rijksuitkeeringen nog andere „rijksbijdragen aan de gemeenten krachtens nieuwe wettelijke regelingen tot vergoeding van diensten, door de gemeenten aan het Rijk bewezen, waartoe zij wel is waar niet wettelijk zijn verplicht, maar feitelijk zijn genoopt”.

Een uitwerking van deze gedachte ontbrak. Wel werd nog gezegd, dat nu het toezicht ook wel scherper moest zijn. Het is voor den lezer van dit rapport stellig altijd bevreemdend geweest, dat elke uitwerking hier ontbrak. Hoe zou het Rijk deze nieuwe rijksbijdragen financieren?

De oplossing is deze. Het was aan de Staatscommissie bekend, dat de minister van Financiën, Mr de Geer, zelf werkte aan een Gemeentefonds-gedachte, welke hij aan de Staatscommissie in concept had toegezonden. De Staatscommissie leefde in de hoop, dat de hier genoemde regeling onder b. door den minister zou worden opgevangen in zijn „Gemeentefonds-gedachte”.

Dit kwam anders uit, want ook de rijksuitkeering onder a werd in het Gemeentefonds verwerkt.

Van het advies der Staatscommissie bleef dus alleen over de opheffing van de algemeene rijksuitkeering volgens de wet van 1897 en

c. rijkssteun in bijzondere omstandigheden te verleenen aan bepaalde noodlijdende gemeenten. Hier zou het toezicht bijzonder streng zijn.

In een afdeling, § 4, werd nog voorgesteld een verhooging van de bestaande rijksuitkeeringen in de kosten van het lager onderwijs.

* * *

1947. In de landen van West-Europa: Engeland, Frankrijk, België en Nederland komen de gemeentebesturen alle tekort, wanneer zij worden overgelaten aan de opbrengst der plaatselijke middelen. De inkomsten zijn in al deze landen te onderscheiden in vier groepen:

1. inkomen uit bezit en inkomen wegens diensten aan de burgerij of het publiek bewezen;
2. inkomen uit een gemeentefonds, voor de gemeenten tezamen opgericht;
3. bijdragen van het Rijk, verdeeld naar objectieve maatstaven, aangevuld zoo noodig met extra-bijdragen, verdeeld naar het subjectief inzicht van de rijksregeering;
4. klein eigen belastingstelsel.

Thans de genoemde landen:

Engeland. Het is wel waar, dat de organisatie van het Engelsch „local government” anders is dan het onze, bijv. omdat er bepaalde plaatselijke besturen zijn, die toch niet een „rating-power” hebben. Maar wanneer

men als voorbeeld neemt een stad van bijv. 200.000 inwoners, een „county-borough”, bestuurd door een „county-borough council” dan vindt men precies de vier genoemde bronnen van inkomsten terug.

Londen heeft een eigen regeling. Ziehier de analyse, die het systeem toch duidelijk aangeeft. De „London County Council” stelde het budget 1947—1948 vast op £ 47.255.165. „The Times” van 12 Maart geeft het volgende overzicht:

„The total estimated expenditure for the year was £ 47,255,165, with estimated income, mainly from Government grants, of £ 18,818,879. The net estimated expenditure for the year was £ 28,436,286. The actual amount required from ratepayers was £ 23,019,000, for which a rate of 8s. 6d. in the pound—an increase of 1s. 8½d.—was proposed”.

Over Birmingham en Croydon vinden wij de volgende cijfers:

„Birmingham City Council yesterday approved an increase of 3s. in the pound in the rate, bringing the total rate to 21s., the highest in the city's history.

Croydon Borough Council has increased its rate by 2s. 8d. from 12s. 4d. in the £ to 15s., the highest for 25 years”.

En nu het financieel belangrijke:

Over 1946 waren de begrotingen der „local authorities” sluitend.

Dit stelsel van uitkeering uit de „block-grant” (gemeentefonds), plus uitkeeringen voor bepaalde doeleinden (politie, onderwijs, volksgezondheid), plus eventuele extra hulp wegens bijzondere nooden en wegens bijzondere noodlijdendheid is met het onze te vergelijken. Het stelsel der plaatselijke belastingen („rates”) zelf komt de plaatselijke begrooting tenslotte sluitend maken, omdat het Rijk zooveel geholpen heeft en zooveel heeft geëgaliseerd tusschen de gemeenten onderling, dat een klein plaatselijk belastinggebied overblijft voor rijke en voor arme gemeenten beide. De rijke gemeente ontving zooveel minder dan de arme gemeente uit de rijkskas.

Frankrijk. Dit land heeft zoojuist het fonds, dat met het gemeentefonds was te vergelijken, laten vervallen. De inkomsten der gemeenten komen dus uit

- a. bezit en diensten;
- b. „subventions”;
- c. plaatselijke belastingen.

Over 1946 waren de begrotingen der gemeenten alle sluitend, ondanks het kleine gemeentelijke belastinggebied. Hier heerscht natuurlijk centralisatie. De gemeenten mogen geen tekorten hebben en hebben die over 1946 ook niet gehad. Over 1947 wordt opnieuw gestreden over de hoogte der „subventions”, teneinde tekorten op de plaatselijke begrotingen 1947 eveneens te voorkomen.

België. De Belgische gemeenten kwamen over 1946 met enorme tekorten op de begroting, door dezelfde oorzaken als die, welke de Nederlandsche gemeentebegrotingen bedreigen. Thans is over 1946 een wet voorgesteld, regelende een nooduitkeering van een milliard francs om de tekorten over 1946 te dekken. Voor 1947 bestaat een gelijk plan. Voor 1948 hoopt men een ander sluitend systeem te hebben gevonden.

Nederland. Een zoo groot mogelijk eigen gemeentelijk belastinggebied, met erkenning, dat dit toch beperkt moet zijn, acht ik op het oogenblik een weinig aantrekkelijke leuze. Dat ruimere belastinggebied zal dan toch uit niet veel meer kunnen bestaan dan uit verschuivingen van de opbrengst van andere reeds bestaande belastingbronnen. De zwaar getroffen gemeenten ontvangen ook dat grootere belastinggebied. De plaatselijke burgerij zal er weinig dankbaar voor zijn.

De saneering der gemeentefinanciën zal op den duur niet kunnen worden toevertrouwd aan een groote en dus dure

Staatscommissie. Hier moeten de gewone ambtelijke rijksbureaux, met behulp van de bestaande normale kleine en dus goedkoop adviesinstantie, permanent werk leveren tot het langzaam opbouwen van een gevarieerd uitkeeringsstelsel

- a. uit een gemeentefonds;
- b. door bijdragen in de kosten van bijzondere diensten der gemeenten, te verrichten in samenwerking met het Rijk.

Eerst wanneer dit uitkeeringsstelsel tot een zekere graad van ontwikkeling is gekomen en daardoor van stap tot stap de noodlijdendheid der gemeenten is verdwenen, zal het mogelijk en noodig zijn nieuwe aandacht te schenken aan het eigen plaatselijk belastingstelsel. Daarvoor is het nu nog niet de tijd. Daarvoor moet de tijd rijp gemaakt worden, o.a. door een rijksbijdragestelsel voor bijzondere doeleinden, waar tusschen Rijk en gemeente een redelijke functioneele samenwerking groeit. Rijk, provincie en gemeenten zijn de partners bij het vervullen van één overheidstaak. Zij belasten beide het volksinkomen. Het gaat om een redelijke verdeling van baten en lasten en daarom kan — wil men toch een leuze — beter gesproken worden van „functioneele samenwerking” dan van een „zoo groot mogelijk eigen gemeentelijk belastinggebied met vrije gemeentelijke zelfstandigheid”, zij het beide beperkt.

Het is in ons land niet zoo, dat in principe de gemeentelijke autonomie is ingeperkt. Zij is stuk voor stuk op velerlei gebied verdwenen, doordat het Rijk de overheids-taak moest overnemen en overnam, hetzij om die taak alleen te vervullen, hetzij om de gemeente tot gedwongen en geregelde samenwerking te oriënteren. En dit past in het stelsel van de „économie orientée”. Redelijke samenwerking is beter dan de van beide zijden geëschte „zelfstandigheid”. En in deze „économie orientée” past de rijksuitkeering vóór, tot het bestrijden van kosten bij het vervullen van diensten door de gemeentebesturen aan de gemeenschap bewezen, welke tot dusver als zuiver gemeentelijke taken werden beschouwd. Hieruit vloeien gouvernementeel toezicht en medeleiding vanzelf voort.

C. W. DE VRIES.

DE UNIE EN DE DELTABELANGEN.

Rijn, Maas en Schelde bereiken de zee in een zoo waterrijke streek, dat de mondingsgebieden van deze stroomden door een net van binnenwateren onderling zijn verbonden. De riviervaart kan dus via dit samenhangende mondingsgebied van den eenen waterweg op den andere komen.

Op grond van deze omstandigheid noemt Antwerpen zich niet alleen Scheldehaven, doch ook Rijnhaven. Wanneer dit begrip niet eng aardrijkskundig wordt genomen, doch zoodanig wordt begrepen, dat het uitdrukking geeft aan het feit, dat de internationale Rijnvaart ook in Antwerpen één harer aanvangs- en eindpunten vindt, dan zal niemand in Nederland eraan denken de Belgische haven deze benaming te betwisten. Het is onmiskenbaar, dat het bloeiende Brabantsche emporium uit de late middeleeuwen en den aanvang van den Nieuwen Tijd reeds een machtige aantrekkingskracht op kooplieden en schippers uit het Rijngebied uitoefende en het is evenzeer waar, dat nog tot den tweeden wereldoorlog de Rijnschippers den weg naar de Schelde uitstekend wisten te vinden.

Bij mijn weten is evenwel nog nimmer de aandacht gevestigd op de omstandigheid, dat Rotterdam zich op grond van dezelfde feitelijke verhoudingen evenzeer Scheldehaven zou kunnen noemen, terwijl toch zonneklaar is, dat de groote Nederlandsche zeehaven nimmer deze aspiratie heeft gehad. Waaruit spruit dat verschil voort? De Schelde is toch via de Zeeuwsche „tusschenwateren” evengoed van den Rijn af te bereiken als de Rijn van de Schelde

af en ongetwijfeld is het Nederlandsche binnenvaartuig op de Schelde geen onbekende verschijning.

Hieruit blijkt, dat het aardrijkskundige feit van den onderlingen samenhang van de drie riviermondingen niet den doorslag geeft met betrekking tot de economische verhoudingen in dit „deltagebied”. Tusschen Antwerpen en den Rijn bestaat een hechtere verbinding dan tusschen Rotterdam en de Schelde. Daarvoor zijn, naar het mij wil voorkomen, twee oorzaken aan te voeren: de Rijn heeft een andere, een grootere beteekenis dan de Schelde en zijn krachtveld reikt daardoor verder, terwijl Antwerpen als handelsstad het middelpunt is van zoo sterke centripetale krachten, dat daardoor Rijnhandel en Rijnvaart naar den Scheldemond zijn en worden getrokken.

Het is ongetwijfeld moeilijk de oorzaken van deze verschillende constellatie haarfijn vast te stellen, en er kan dan ook niet aan worden gedacht in het kader van een tijdschriftartikel tot op den bodem van deze dingen te gaan. Doch op een paar factoren kan toch wel worden gewezen. De opkomst van de Hollandsche havensteden aan de Rijn-Maasmonden is te danken geweest aan de door haar inwoners van ouds beoefende zeevaart, opgekomen uit het visscherijbedrijf: zij hebben als de vrachtaarders van Europa het goederenverkeer als het ware naar zich toegehaald. De Antwerpenaren hebben daarentegen altijd slechts over een relatief zwakke eigen reederij beschikt: naar hun stad is het goed als het ware van buiten aangebracht door de sterke handelspositie, welke deze zich door haar ligging heeft weten te verwerven. Handel en industrie, het typische trafiekwezen, zijn in de Hollandsche havensteden uit het verkeer opgekomen; het verkeer is naar Antwerpen gekomen, omdat deze stad een commercieele metropolis was.

Nog anders gezegd: Rotterdam dankt haar positie in de Rijnvaart en wat daarmee samenhangt aan het feit, dat de natuurlijke verkeersweg van en naar het Rijngebied over haar haven loopt, Antwerpen heeft voor datzelfde Rijngebied beteekenis verworven, omdat een zeker handelsverkeer, langs welke wegen dan ook, tusschen deze stad en het Rijngebied zijn weg zocht en zoekt. Vandaar ook het verschijnsel, dat in Rotterdam het internationale spoorwegvervoer vóór den oorlog van relatief zwakke beteekenis was: de Rijnweg beheerschte het beeld. Antwerpen daarentegen was tevens een typische spoorweghaven, omdat daar de oorsprong van het verkeer minder door één bepaalde verkeersgelegenheid werd beheerscht.

De concurrentie tusschen de havens van Antwerpen en van Rotterdam was daarom te vergelijken met een strijd tusschen twee verschillend bewapende strijders. Binnen zekere grenzen zal deze wedijver altijd moeten blijven bestaan. Het is bij elken graad van samenwerking niet anders denkbaar, of de economische centra zullen zich moeten inspannen om elk voor zich den hoogst mogelijken bloei te bereiken. Zoo is het ook binnen de grenzen van één en hetzelfde land: Amsterdam en Rotterdam, Antwerpen en Gent zullen concurrenten blijven, zoolang het leven binnen haar muren niet is uitgebluscht. Doch wel moet worden gehoopt en mag bij goede internationale samenwerking worden verwacht, dat deze wedijver nimmer meer delbyale vormen zal aannemen.

Het is bekend, dat de geschetste eigenaardige toestand in het deltaggebied in het verleden tot wrijvingen heeft geleid, waarvoor men aanvankelijk geen oplossing scheen te vinden. Tegenover desiderata van de eene partij stelde de andere een „non possumus”; van weerszijden autonoom genomen maatregelen van verkeerspolitieken aard voerden van kwaad tot erg. Gelukkig bleek ook hier de waarheid van het spreekwoord, dat de wal het schip keert. Toen de nood het hoogst was gestegen, wist een van beide zijden gevoerd wijs en verzoenend beleid te voeren tot het „havenbestand” van 3 April 1939, waarbij zelfs door middel van de instelling van een gemengde commissie een procedure werd voorgeschreven voor de vaststelling in gemeen

overleg van de heffingen en vergoedingen in de wederzijdsche zeehavens.

De Lage Landen hebben in het licht van hetgeen sedertdien is geschied met deze overeenkomst den eersten stap gezet op den weg, welke tot de economische unie kan leiden. Zij hebben daarbij tevens reeds terstond het eenig juiste middel ter verbetering van hun economische verhouding aangegrepen door een bepaald forum aan te wijzen voor permanent overleg over een probleem, waarvoor geen „oplossing” in den mathematischen zin van het woord voldoening kan geven.

Het unieverdrag is in deze richting verder gegaan door de instelling van vaste raden voor verschillende groepen van problemen en daaronder bevinden zich ook de havenvraagstukken in het algemeen. Het mag worden gehoopt, dat in de betere sfeer, waarin de betrekkingen tusschen de beide landen zijn gekomen, het zeehavenprobleem door deze procedure aan scherpe zal blijken te hebben verloren en dat daarmee den weg tot een vruchtdragende behandeling zal zijn gebaad.

Als wij ons nu voor oogen trachten te stellen, in welke richting een oplossing moet worden gezocht, dan volgt uit de voorafgaande principiële beschouwing, dat de zaak niet eenvoudig is. De kracht van Rotterdam, de grootste Nederlandsche haven, ligt — uiteraard schematisch gezien — blijkens de gegeven uiteenzetting in de daarheen leidende waterwegen, die van Antwerpen in haar natuurlijke positie als handelsstad. Nu kan men op verkeersstromen door allerlei regelingen invloed uitoefenen — wij hebben het maar al te zeer ondervonden — doch de functie van handelsemporium is daarvoor veel minder gevoelig. Men kan toch niet bijv. bepalen, dat de producten uit of voor eenige Belgische provincie over Rotterdam moeten worden verhandeld of vervoerd.

In den verleden tijd van de tegenstellingen tusschen beide landen was het daarom voor België altijd betrekkelijk eenvoudig om verlangens te formuleeren ter verbetering van de positie van zijn zeehavens, doch Nederland verkeerde in de positie eigenlijk niets van België te vragen te hebben, hetzij dan negatief door aan te dringen op afschaffing van tegen zijn havens genomen maatregelen. Bij gebreke aan vergelijkbare desiderata was daarom een compromis door uitwisseling van concessies feitelijk niet mogelijk. De eenige aanbieding, welke België in dit opzicht heeft gedaan, was de verruiming van de stop van Ternayen en ook deze beschouwt Nederland op mijns inziens goede gronden als eer een Belgisch dan een Nederlandsch belang, dus allerminst een contra-praestatie tegen van Nederland gevraagde offers. Men kon dan ook in 1939, toen de strijdbijl werd begraven, niets anders doen dan door een „bestand” een streep te zetten onder de vroegere moeilijkheden op havengebied tusschen beide landen.

In dit punt van uitgang is niets veranderd, maar wel moet dit thans het geval zijn in de beoordeeling van den toestand door beide partijen bij het unieverdrag. Als beide landen streven naar een economische eenheid, dan mag worden verwacht, dat zij voor de rechtmatige belangen van de andere partij evenzeer oog zullen hebben als voor hunne eigene. Dit beteekent, dat er geen plaats meer kan zijn voor het formuleeren van eenzijdige eischen, welke het andere, zoozeer bevriende land, beschouwt als na-deelig voor zijn economie en daarmee automatisch voor de nieuwe economische eenheid. Verwacht mag worden, dat het uitspreken van zoodanige verlangens op zijn minst gepaard zal gaan met het aanwijzen van compensaties of — om een terminologie te kiezen, welke beter past bij den nieuwen toestand — van complementaire maatregelen, welke gevreesde kwade gevolgen van de voldoening aan zulk een wensch zullen neutraliseeren. Is zulks niet mogelijk — en beide landen zullen nu de gelegenheid hebben dat in vrede en vriendschap te onderzoeken — dan zal het vanzelf spreken, dat de geopperde maatregel niet zal kunnen

worden genomen, omdat ook de vragende partij daarmee zou snijden in eigen vleesch: er zal immers geen economisch belang in één van beide landen meer bestaan, dat niet aan hen beide dierbaar zal moeten zijn.

In de aldus geschapen onmogelijkheid van het op de spits drijven van belangentegenstellingen tusschen de havens ligt voor haar de voornaamste waarde van de unie. Het spreekt overigens vanzelf, dat een indirect voordéel is gelegen in de verwachting, dat de vereeniging van de wederzijdsche economische belangen de algemeene welvaart in beide landen zal doen toenemen en daardoor ook de positie van de havens zal versterken in haar functie in het nationale verkeer, dit begrip dan genomen in den ruimen zin van den aan- en afvoer naar en uit het geheele vereenigde douanegebied. Dit zal natuurlijk van te meer belang zijn gedurende den tijd, waarin de doorvoer van en naar Midden-Europa zal lijden onder den terugslag van den oorlog in deze gebieden.

Tenslotte zal de economische samenwerking tusschen België en Nederland ertoe voeren, dat beide landen vanzelfsprekend hun krachten zullen coördineeren ter bevordering van een oplossing van de internationale moeilijkheden, welke het vervoer over hun havens bedreigen, zooals daar in de eerste plaats is het Duitsche probleem, hetwelk voor alle havens in de Rijn-Maas-Scheldedelta een gemeenschappelijke zorg vormt. Eenheid van belangen heeft in dat opzicht altijd tot op groote hoogte bestaan, doch het unieverdrag zal ertoe bijdragen, dat men zich zulks wederzijds beter zal realiseeren en — alweder — het scheidt de werktuigen om aan deze gedachte vorm te geven.

— Mr W. F. LICHTENAUER.

DE LIQUIDATIE VAN HET GEBLOKKEERDE GELD.

Ieder zal het er over eens zijn, dat de figuur van het „geblokkeerde geld” zo spoedig mogelijk uit ons financiële leven dient te verdwijnen. Verschil van mening is er echter al dadelijk, wanneer de wijze, waarop deze liquidatie dient te geschieden, aan de orde komt.

Het geblokkeerde tegoed wordt thans op ongeveer f 5 milliard geschät, welk bedrag vrijwel overeenkomt met hetgeen de minister van Financiën uit de beide heffingen hoopt te halen. Oppervlakkig gezien zou men dus mogen verwachten, dat het geblokkeerde geld via de heffingen automatisch zal verdwijnen. In de praktijk zal dit echter niet het geval zijn, omdat niet ieder, die geblokkeerd geld bezit, eenzelfde bedrag aan heffingen zal hebben te betalen. Gemakshalve zullen wij het geblokkeerde geld, dat men bezit boven hetgeen voor de betaling van de aanslagen in de beide heffingen is vereist, overtollig geblokkeerd geld noemen. De vraag is nu: hoe raken wij dit overtollig geblokkeerde geld kwijt.

De minister van Financiën stelt in zijn Memorie van Antwoord de volgende oplossing voor:

- „In het kader van de geleidelijke afwikkeling van de geld-blokkering zullen enige maatregelen worden genomen, waardoor geblokkeerde tegoeden, welke door houders niet worden gebruikt tot betaling van hun eigen belastingschuld, worden toegelaten tot aankoop van vermogensobjecten (anders dan effecten), welke moeten worden geliquideerd door hen, die over voldoende geblokkeerde middelen beschikken om hun belastingschuld te voldoen”.
- „Verder ligt het in het voornemen de mogelijkheid te openen om uit overtollig geblokkeerd tegoed effecten ter beurze aan te kopen, op welke effecten een tijdelijke gedwongen deponering zal worden toegepast.”

Dit lijkt ons wel een buitengewoon ingewikkelde en omslachtige methode om het overtollig geblokkeerde geld kwijt te raken. Het Financieel Dagblad schrijft in haar

uitgave van 11 Maart jl. dan ook naar onze mening terecht, dat men zich bij het lezen van de passage over de „gedwongen deponering van effecten” de ogen uitwrijft. Het blad acht het creëren van een nieuw systeem van blokkering in hoge mate ongewenst en toont zich tenslotte voorstander van vrije overdracht van de geblokkeerde saldi tegen vrije tegoeden of vermogensbestanddelen.

Wij zullen dezerzijds op de in de M. v. A. geuite voor nemens niet verder ingaan. Ongetwijfeld zullen ze in de praktijk ver gaande verwarring teweeg brengen en daareboven bieden ze geen oplossing van het vraagstuk. Eerlijk gezegd, zitten wij met de kwestie enigszins verlegen, omdat wij er in het geheel geen „probleem” in zien. De oplossing lijkt ons uiterst eenvoudig en voor de hand liggend. Wij zouden nl. de overtollig geblokkeerde gelden willen liquideren door ze zonder meer vrij te geven.

Wij stellen ons de gang van zaken als volgt voor:

ieder betaalt de aanslagen in de heffingen op de wijze, welke hem convenieert, de één met vrij geld, de ander met geblokkeerd. Overdracht tussen beide geldsoorten, met te verwachten depreciatie van het geblokkeerde geld, welke als zeer ongewenst moet worden beschouwd, vindt dus *niet* plaats. Wanneer de aanslag in de beide heffingen is vastgesteld, wordt het tegoed aan geblokkeerd geld, voorzover het het bedrag van de aanslag overtreft, aan ieder afzonderlijk zonder meer vrij gegeven.

Men zal moeten toegeven, eenvoudiger kan het niet en van een „probleem” kan zelfs niet worden gesproken.

Er moeten wel belangrijke bezwaren tegen de door ons voorgestelde methode bestaan wil men de voorkeur geven aan de door den Minister voorgestelde maatregelen, bij welke men op heel wat onvoorziene moeilijkheden zal stuiten, geheel afgezien van de administratieve rompslomp, waarmede ze ongetwijfeld gepaard zullen gaan. Welke bezwaren kunnen tegen de door ons bepleite natuurlijke afwikkeling worden aangevoerd? Wellicht bezwaren van monetaire aard? Wat dit betreft, dienen wij twee mogelijkheden te onderscheiden:

A. Het totaal aan geblokkeerde gelden is kleiner dan of even groot als het totaal der aanslagen in de beide heffingen. In dit geval doen zich in het geheel geen bezwaren van monetaire aard voor. Immers, wanneer de heffing het totaal aan geblokkeerd geld doet verdwijnen, zal de geldhoeveelheid hiervan generiel invloed ondervinden.

Dat A het geblokkeerde geld van B kan aantrekken door het in „betaling geven” van vermogensobjecten (anders dan effecten) zoals de M. v. A. voorstelt ter vermijding van liquiditeitsbezwaren, een zgn. „gesloten ruil” dus, buiten de markt om, lijkt ons een methode, welke in de praktijk op onoverkomelijke moeilijkheden zal stuiten.

B. Het totaal aan geblokkeerd geld overtreft het totaal der aanslagen in de beide heffingen. In dit geval zal een uitbreiding der circulatie plaats vinden met het bedrag, waarmee het geblokkeerde geld de aanslagen overtreft. Gezien de in de aanvang van ons artikel genoemde verhoudingen, zal het hier gaan om bedragen van ondergeschikt belang; in elk geval zal het bedrag in vergelijking met de totale geldomloop van ondergeschikte betekenis zijn. Men zal moeilijk kunnen aanvoeren, dat de resultaten van de geldsanering, hoe men hier overigens ook over moge denken, door een eventuele toevoeging aan de circulatie van het door ons bedoeld surplus aan geblokkeerd geld, in gevaar zouden worden gebracht. Deze resultaten worden, zoals algemeen bekend is, door geheel andere en heel wat meer doorslaggevende factoren bedreigd. Voorts bedenke men, dat deze eventuele uitbreiding van de circulatie valt in een periode, waarin alle vermogensobjecten onder de sterke druk der heffingen staan; op deze wijze zou het vrijgeven van het overtollig geblokkeerde geld er toe kunnen medewerken om een al te desastreuze daling te temperen. Doch geheel afgezien hiervan is het ongewenst, dat

men zich op het vraagstuk van de geldomloop en geldblokkering blind staart en er zich geheel in vastblijft. De geldsanering had onder andere ten doel, de circulatie door middel van de heffingen te verminderen. De geldblokkering dient men als een vóórheffing op deze beide heffingen te zien. Indien, nadat de aanslagen zijn vastgesteld, zou blijken, dat de vóórheffing te groot is geweest, dan geve men dit geld integraal aan de rechthebbenden terug. Dit is een eis van billijkheid en rechtvaardigheid, welke men nimmer uit de weg mag gaan. Men kan er in dit geval niet mee volstaan met te zeggen, dat elk systeem onbillijkheden met zich brengt. Het niet onverkort teruggeven in vrij geld van het overtollig geblokkeerd geld achten wij dermate onrechtvaardig, dat hiermede het gehele systeem zou zijn veroordeeld. Als men niet zou kunnen heenkomen over het bezwaar, dat de circulatie mogelijkterwijs door het vrijgeven van overtollig geblokkeerd geld zou worden uitgebreid, dan zou het naar ons inzicht de voorkeur verdienen, de heffingen op te voeren tot het peil, waarop van uitbreiding der circulatie geen sprake meer is (geval A). Met nadruk stellen wij echter vast, dat wij hiervan geen voorstander zijn; wij vermelden dit slechts, om te doen uitkomen, dat naar ons inzicht de sanering in geen geval mag worden uitgevoerd op de rug van degenen, die toevallig met overtollig geblokkeerd geld zijn blijven zitten. Er bestaat ook nog zo iets als „vertrouwen”, een factor, welke in het huidige financiële beleid allesbehalve de volle maat heeft gekregen. Dit „vertrouwen” definitief om hals te brengen ter wille van een financieel-technische kwestie van ondergeschikt belang, met name een geringe afwijking van de quantiteitstheorie, lijkt ons wel heel erg het paard achter de wagen spannen. Want zonder vertrouwen zal men zeker geen resultaten van de quantiteitstheorie kunnen verwachten. Wij menen, dat hiermede gedurende de geldsanering reeds de nodige ervaring is opgedaan.

Bezwaren van fiscale aard kunnen tegen onze methode niet worden ingebracht. Nadat de aanslagen zijn vastgesteld, dient de rekening met den fiscus definitief als verfind te worden beschouwd.

Bezitters van geblokkeerd geld hebben zo langzamerhand het recht te weten, waaraan ze toe zijn. Moge een duidelijke uitspraak thans spoedig volgen en mogen de bevoegde instanties hierbij alsnog de voorkeur geven aan de door ons bepleite natuurlijke afwikkeling.

S. W. PRINS.

DE VETVOORZIENING VAN ONS LAND.

Inleiding.

In een vorig artikel ¹⁾ gaven wij een beschrijving van de wereldvetpositie, waaruit bleek, dat de eerste jaren nog met belangrijke tekorten moet worden rekening gehouden. Europa bleek, ook in normale omstandigheden, voor zijn vetvoorziening voor een belangrijk deel van invoer afhankelijk te zijn, waardoor dit werelddeel een bijzonder kwetsbare positie inneemt en als eerste de bestaande tekorten te voelen zal krijgen. Bedacht dient nl. te worden, dat oliën en vetten weliswaar tot de internationaal gerantsoneerde producten behooren — waarbij de International Emergency Food Council als verdeelende instantie optreedt — doch dat de basis voor de internationale toewijzingen (allocaties) van de bestaande exportoverschotten aan de importgebieden niet een zoodanige is, dat een toestand wordt bereikt, waarbij het verbruik in de verschillende landen eenzelfde verhouding tot het vooroorlogse verbruik te zien geeft. De landen, welke over de producten beschikken, d.w.z. die met een exportoverschot of een slechts geringe importbehoefte, zullen hun eigen verbruik zooveel

¹⁾ Zie „E.-S.B.” van 2 April jl.

mogelijk willen beveiligen en niet geneigd zijn met eenzelfde procentueele vermindering daarvan genoeg te nemen als in de landen met een duidelijk tekort onvermijdelijk is.

In dit artikel zal worden onderzocht, welke de gevolgen van de huidige schaarschte aan oliën en vetten voor de vetvoorziening van ons land zijn. Daarbij zal wederom een vergelijking met de vooroorlogsche situatie worden gemaakt.

De vooroorlogsche situatie.

Nederland nam voor den oorlog een zeer belangrijke plaats in bij den handel in en de verwerking van olie-zaden, oliën en vetten. Voor de dekking van de eigen binnenlandsche behoefte werden groote hoeveelheden olie-zaden, en oliën ingevoerd; daarnaast was er een belangrijke import van zaden, welke in den vorm van olie en koeken weder werden uitgevoerd. Zoo was er naast een grooten invoer van lijnzaad, grondnoten, copra en palmpitten een belangrijke uitvoer van lijnolie, grondnotenolie, cocosvet en palmpitvet. Ook werden aanzienlijke hoeveelheden traan ingevoerd — Nederland nam zelf niet deel aan de walvischvangst — welke voor een deel, na gehard te zijn, weder werden geëxporteerd. Doch niet alleen van deze grondstoffen, ook van de daaruit bereide producten — in hoofdzaak margarine, doch daarnaast ook zeep, verven en lakken — bestond, voordat door het buitenland aan den invoer allerlei belemmeringen

de productie van boter en slachtvetten voor in- en uitvoer bedroeg. Als men op deze wijze tewerk gaat, kan het totale verbruik van oliën en vetten, zoowel voor industrieele als consumptiedoeleinden worden vastgesteld. Dan zal moeten worden nagegaan, hoeveel dezer oliën en vetten voor menselijke consumptie dienden, waarna het saldo tenslotte het industriele verbruik aangeeft. Voor de vaststelling van vele dezer gegevens is vrij nauwkeurig statistisch materiaal aanwezig: in- en uitvoeren kunnen aan de in- en uitvoerstatistieken worden ontleend, terwijl in verband met de in 1932/'33 ingevoerde crisismaatregelen nauwkeurige gegevens bekend zijn betreffende het verbruik van boter, margarine, spijsvetten en spijsoliën. Omtrent de — overigens zeer belangrijke — productie van slachtvetten is geen direct statistisch materiaal beschikbaar, zoodat daar geneeën moet worden genomen met op aantallen slachtingen gebaseerde berekeningen. Een andere leemte in het materiaal is het niet bekend zijn van voorraden — behalve de in koelhuizen opgeslagen voorraden boter — zoodat wij, noodgedwongen, zullen aannemen, dat deze aan het begin en het eind der verschillende jaren gelijk waren.

De jaren, welke wij als vooroorlogsche vergelijkingsbasis kozen, zijn 1935, 1936 en 1937; 1938 is niet als een normaal vooroorlogsch jaar te beschouwen, daar toen reeds in verband met de internationale politieke ontwikkeling groote voorraadvorming plaats had.

TABEL I.

Totale hoeveelheid in Nederland voor industrieel en menselijk verbruik beschikbare zichtbare oliën en vetten, omgerekend op olie- resp. vetaequivalent (in tonnen).

	1935	1936	1937	Gemiddeld
<i>Plus-posten.</i>				
1. Invoersaldo olie-zaden	260.080	232.840	247.350	246.757
2. Invoersaldo traan	1.990	29.690	38.630	23.437
3. Productie oliehoudende zaden	1.600	1.600	1.600	1.600
4. Productie slachtvetten	19.800	19.600	17.500	18.967
5. Productie spek	44.900	50.500	45.200	46.867
6. Invoersaldo rund- en schapenvet	7.072	5.862	9.690	7.541
7. Productie boter	80.773	85.093	84.533	83.466
8. Productie dierlijke vetten voor industrieel verbruik	4.000	4.000	4.000	4.000
9. Invoersaldo dierlijke vetten voor industrieel verbruik	3.463	4.056	3.032	3.517
10. Totaal	423.678	433.241	451.535	436.152
<i>Minus-posten.</i>				
11. Uitvoersaldo plantaardige oliën en vetten	120.368	86.857	110.818	106.014
12. Uitvoersaldo boter	35.519	46.134	45.241	42.298
13. Uitvoersaldo margarine	3.829	4.618	7.251	5.232
14. Uitvoersaldo reuzel	10.037	5.862	5.518	7.139
15. Uitvoersaldo spek	11.539	9.553	9.866	10.319
16. Uitvoersaldo vetzuren	14.558	14.115	18.308	15.660
17. Totaal	195.850	167.139	197.002	186.662
18. Saldo voor verbruik	227.828	266.102	254.533	249.490

in den weg werden gelegd, een belangrijke export. De voor eigen gebruik ingevoerde zaden, oliën en traan vonden, voorzoover zij voor menselijke consumptie dienden, na de noodige bewerkingen hun weg naar de industrie van spijsvetten en -oliën; het verbruik van een belangrijke hoeveelheid margarine stelde anderzijds weer in staat een groote kwantiteit boter uit te voeren. Daarnaast waren er niet onbelangrijke in- en uitvoeren van slachtvetten: wij importeerden regelmatig rundvet en exporteerden reuzel en spek.

Uit deze opsomming blijkt wel, hoe intensief ons land bij de productie van en den internationalen handel in olie- en vethoudende grondstoffen en eindproducten was betrokken. Zij geeft tevens aan, op welke wijze moet worden tewerk gegaan bij een analyse van het binnenlandsche vetverbruik. Nagegaan zal moeten worden, hoeveel aan olie-zaden werd ingevoerd en hoeveel olie werd geëxporteerd, waarbij de binnenlandsche productie van olie-zaden, hoewel onbelangrijk, niet mag worden voorbijgezien; voorts, hoeveel traan ons land binnenkwam en hoeveel er, bewerkt, weer uitging; verder zal moeten worden vastgesteld, hoeveel oliën en vetten in den vorm van margarine het land verlieten en tenslotte, hoeveel

Blijkens deze gegevens kan het totale vetverbruik in ons land vóór den oorlog op ca 250.000 ton per jaar worden gesteld. Gaan wij na, hoeveel van dit totaal verbruik uit eigen productie en hoeveel uit import afkomstig was, dan blijkt, dat het eigen land ca 150.000 ton en het buitenland ca 100.000 ton bijdroeg. Dit houdt intusschen niet in, dat de eigen productie geheel in het binnenland bleef en de invoer slechts diende ter dekking van het tekort in de totale vetvoorziening: wij zagen immers, dat er eenzijdig een belangrijk veredelingsverkeer plaats had, doordat olie-zaden en traan ingevoerd en olie en geharde traan geëxporteerd werden en anderzijds tegenover een belangrijken uitvoer van boter een ongeveer even groote consumptie van uit ingevoerde grondstoffen bereide margarine stond. Het verschil tusschen het totale verbruik en de eigen productie geeft dan ook slechts *per saldo* aan, tot welke hoeveelheid wij voor onze vetvoorziening van invoer afhankelijk waren. De mate, waarin wij op het buitenland aangewezen waren en nog zijn, wordt hiermede echter nog niet voldoende in het licht gesteld, daar in aanmerking moet worden genomen, dat de productie van dierlijke vetten — boter, slachtvetten en spek — voor een belangrijk deel was gebaseerd op uit

TABEL II.
Verbruik van „zichtbare” en „onzichtbare” oliën en vetten voor consumptiedoeleinden, omgerekend op vetaequivalent (in tonnen).

	1935	1936	1937	Gemiddeld	percentage	
					van zichtbare vetten	van zichtbare + onzichtbare vetten
Zichtbare oliën en vetten.						
1. Boter	44.477	40.186	39.687	41.450	25	15
2. Margarine	39.235	40.268	46.326	41.949	25	15
3. Spijsoliën	9.468	11.961	9.653	10.361	6	4
4. Bak- en braadvet	14.824	21.700	19.280	18.601	11	6
5. Slachtvetten	16.400	19.200	21.300	18.967	11	7
6. Spek	33.400	41.000	35.300	36.567	22	13
7. Totaal	157.804	174.315	171.546	167.889	100	
8. Per hoofd in k.g.	18,7	20,5	20,0	19,7		
Onzichtbare vetten.						
9. Vet in vleesch	62.100	65.100	54.100	60.433		21
10. Vet in consumptiemelk	39.400	39.700	40.000	39.700		14
11. Vet in kaas	13.200	14.800	13.600	13.867		5
12. Totaal	114.700	119.600	107.700	114.000		
13. Per hoofd in kg	13,6	14,0	12,5	13,4		
14. Totaal-generaal	272.504	293.915	279.246	281.889		100
15. Per hoofd in kg	32,3	34,5	32,5	33,1		

Ad 1. Inclusief in margarine gemengde boter; rekening is gehouden met koelhuisvoorraadmutaties.

Ad 2. Exclusief bijgemengde boter.

Ad 3. Sla-olie en raapolie.

Ad 4. Voorzover bereid uit plantaardige grondstoffen. Daartoe is het bekende totale verbruik van gesmolten vetten verminderd met het verbruik van gesmolten reuzel en van gesmolten rundvet en met den invoer van gesmolten slachtvetten.

Ad 5. Productie + invoer — uitvoer van gesmolten en ongesmolten slachtvetten (incl. huisslachten).

Ad 6. Productie + invoer — uitvoer van spek (resp. bacon) (incl. huisslachten).

Ad 9. Productie + invoer — uitvoer van vleesch, vermenigvuldigd met het vetgehalte van het vleesch.

Ad 10. Consumptiemelkverbruik is geschat op 1,23, 1,24 en 1,25 miljoen kg; het vetgehalte is aangenomen op 3,2 pCt.

Ad 11. Productie + invoer — uitvoer van kaas, vermenigvuldigd met het vetgehalte.

het buitenland ingevoerde voedermiddelen. De gevolgen daarvan ondervonden wij in den oorlog, toen door het volkomen afsnijden van allen invoer van overzee onze productie van dierlijke vetten tot ca $\frac{1}{3}$ terugliep.

Een berekening van het olie- en vetverbruik voor consumptiedoeleinden in de door ons beschouwde vooroorlogse periode, heeft het in tabel II vermelde resultaat.

Het totaal verbruik van alle „zichtbare” vetten — boter, margarine, spijsvetten en -oliën, slachtvetten en spek — bedroeg blijkens deze uitkomsten ca 168.000 ton.

Naast de zichtbare spelen de zgn. „onzichtbare” vetten bij het totale verbruik een zeer belangrijke rol en deze mogen dan ook zeker niet worden verwaarloosd. De voornaamste bronnen voor de onzichtbare vetten zijn in ons land het vleesch, de melk en de kaas. Tezamen leverden deze producten een hoeveelheid vet van ca 114.000 ton, zoodat het totale vetverbruik op ca 282.000 ton kan worden berekend (d.i. ca 33 kg per hoofd²⁾). Daarnaast draagt ook het verbruik van eieren, wild, gevogelte, visch enz., tot de totale hoeveelheid geconsumeerd vet bij, doch deze kwantiteiten zijn veel minder belangrijk; zij zijn hier verder niet in aanmerking genomen.

De helft van het totale verbruik van zichtbare vetten had plaats in den vorm van boter en margarine — waarbij bedacht moet worden, dat een deel der boter werd geconsumeerd in den vorm van met boter gemengde margarine — en een derde in den vorm van spek en van rauwe en gesmolten slachtvetten. Uit plantaardige grondstoffen bereid bak- en braadvet dekte ca 10 pCt. van dit verbruik, terwijl de rest op rekening kwam van sla- en raapolie.

Door het verbruik voor consumptiedoeleinden van het totale verbruik in mindering te brengen, kan worden vastgesteld, hoeveel vetten en oliën voor industriële doeleinden — voornamelijk de fabricage van zeep, verven, lakken en linoleum — werden aangewend. Deze berekening laten wij hier volgen:

²⁾ Wij hebben geen gebruik gemaakt van de tot dusver veelal geciteerde berekeningen van Beek en Groen (zie „Voeding” van 15 December 1940), daar hun uitkomsten o.i. te laag zijn; overigens moeten deze berekeningen als een eerste poging om het totale vetverbruik in ons land zoo nauwkeurig mogelijk te benaderen, zeer worden gewaardeerd.

TABEL III.
Verbruik van oliën en vetten voor industriële doeleinden, omgerekend op olie-, resp. vetaequivalent (in tonnen).

	1935	1936	1937	Gemiddeld
Totaal beschikbaar gekomen	227.828	266.102	254.533	249.490
Verbruik voor consumptiedoeleinden	157.804	174.315	171.546	167.889
Verbruik voor industriële doeleinden	70.024	91.787	82.987	81.601

Uit deze opstelling blijkt, dat het industriële verbruik ca 80.000 ton heeft bedragen. Zodoende diende ongeveer $\frac{2}{3}$ deel van de in totaal ter beschikking komende vetten en oliën het menselijk verbruik, terwijl de rest aan de industrie ten goede kwam.

De ontwikkeling gedurende en na den oorlog.

Met het intreden van den oorlogstoestand viel alle aanvoer van overzee weg, wat betekende, dat enerzijds het in het voorgaande becijferde, voor onze vetvoorziening noodzakelijke invoersaldo van ca 100.000 ton niet meer kon worden geïmporteerd en anderzijds de basis voor onze eigen productie van dierlijke vetten, nl. de invoer van veevoeder, kwam weg te vallen. De menselijke voeding kreeg voorrang boven de voorziening van de industrie, doch ook indien het verbruik voor industriële doeleinden geheel was, komen te vervallen — wat in feite niet is geschied, daar een hoeveelheid niet voor menselijke consumptie geschikte vetten, zooals destructieviet en vetzuren, aan de industrie werden toegewezen — zou het wegvallen van het invoersaldo alleen reeds een vermindering van het menselijk verbruik met ca 20.000 ton hebben betekend. Daarnaast onderging de productie van melk en van slachtvetten — het grootste deel van den varkensstapel verdween, terwijl ook de rundveestapel sterk werd ingekrompen — echter ook een zeer sterke verlaging, zoodat, temeer daar in het begin van den oorlog groote hoeveelheden boter, vetten en oliën naar Duitschland werden afgevoerd, de hoeveelheid beschikbare vetten en daarmee het vet-

TABEL IV.

Productie en verbruik van oliën en vetten in eenige oorlogsjaren en 1946 en 1947 (geschat), omgerekend op olie- resp. vet-equivalent (in tonnen).

	1940	1941	1942	1943	1946	1946 in % van gemid. over 1935, '36 en '37	1947 (geschat)
A. Productie.							
Boter	88.850	84.019	59.944	46.222	44.100	52,8	48.000
Slachtvetten ¹⁾	17.200	9.400	6.600	4.200	6.400	33,7	6.000
Spek ¹⁾	29.200	10.700	6.800	6.000	12.700	27,1	12.700
Raap- en blauwmaanzaadolie		4.094	4.836	30.508	5.400	33,7	700
Dierlijke vetten voor industrieel verbruik	4.000	2.042	1.690	1.313	2.100	52,5	2.200
B. Verbruik voor consumptiedoeleinden.							
1. Zichtbare vetten.							
Boter	50.978	62.567	59.786	41.989	41.650	100,5	47.200
Margarine	48.495	16.968	11.839	20.770	54.678	130,4	
Bak- en braadvet ²⁾	26.181	2.926	2.096	3.201	6.255	33,6	81.100
Spijsoliën	9.738	2.011	1.601	2.926	2.065	19,0	
Slachtvetten ³⁾	19.100	9.400	6.600	4.200	13.600	71,7	
Spek	25.600	8.500	6.300	5.200	12.700	34,7	12.700
Totaal	180.092	102.372	88.222	78.286	130.948	78	141.000
Per hoofd in kg	20,3	11,4	9,8	8,6	13,9	70,6	14,6
2. Onzichtbare vetten.							
Vet in vleesch	46.600	25.700	22.000	15.100	26.000	43	?
Vet in consumptiemelk	47.500	33.900	27.700	29.400	48.100	121,2	51.500
Vet in kaas	12.200	9.000	7.100	6.100	12.100	87,3	14.900
Totaal	106.300	68.600	56.800	50.600	86.200	75,6	
Per hoofd in kg	12,0	7,7	6,3	5,6	9,2	68,7	
Totaal-generaal	286.392	170.972	145.022	128.886	217.148	77	
Per hoofd in kg	32,3	19,1	16,1	14,2	23,1	60,8	
C. Beschikbaar voor industrieel verbruik.							
	n.b.	n.b.	5.585	3.424	29.000	35,5	

¹⁾ Incl. huisslachten.²⁾ Voorzover bereid uit plantaardige grondstoffen.³⁾ Gesmolten en rauw.

verbruik enorm daalde. De uitbreiding van den binnenlandschen verbouw van oliehoudende zaden kon deze daling slechts zeer gedeeltelijk compenseeren. Een en ander wordt door bovenstaande cijfers geïllustreerd.

Hierbij moge direct worden opgemerkt, dat de op de oorlogsjaren betrekking hebbende cijfers mank gaan aan hetzelfde euvel, dat de geheele voedselvoorzieningsstatistiek in deze periode aankleeft: de omzetting op de zwarte markt, welke niet in bovenstaande gegevens zijn begrepen, onttrekken zich aan iedere nauwkeurige waarneming. De bestaande tendenties worden door de cijfers echter volkomen duidelijk aangegeven. In 1943 is ongeveer $\frac{1}{3}$ deel van het totale zichtbare vet uit binnenlandsche oliehoudende zaden afkomstig. De uit deze olie-zaden bereide margarine tezamen met de boter nemen een steeds grooter deel van het totale verbruik van zichtbare vetten voor hun rekening, doordat de productie van slachtvetten en spek, welke vóór den oorlog $\frac{1}{3}$ deel van het totaal verbruik leverden, zeer sterk afnam. Er werden gedurende den oorlog verschillende maatregelen getroffen om de boterproductie zooveel mogelijk op peil te houden, waardoor deze dan ook relatief niet zoo sterk daalde: de productie van volvette en 40+ kaas werd verboden of sterk beperkt, de productie van gecondenseerde melk en volle melkpoeder werd geheel stop gezet en de voor consumptie bestemde melk werd of geheel afgeroomd of gestandaardiseerd op $2\frac{1}{2}$ pCt. Deze maatregelen vonden uiteraard hun weerslag in kleinere hoeveelheden onzichtbaar vet in consumptiemelk en kaas, zoodat van deze grootere boterproductie alleen door de Duitschers werd geprofiteerd, die in 1940 en 1941 groote hoeveelheden vorderden.

Het verbruik van zichtbaar vet per hoofd daalde van ca 20 kg vóór den oorlog op 8,6 kg in 1943. Ook de hoeveelheid geconsumeerd onzichtbaar vet onderging een sterke vermindering, zoodat het totale vetverbruik daalde van ca 33 kg vóór den oorlog tot ca 14 kg per hoofd in 1943. Dit gemiddelde cijfer heeft slechts zeer betrekkelijke waarde: tusschen het verbruik van verschillende leeftijdsgroepen, verschillende bevolkingsgroepen en verschillende gebieden van het land was een zeer groot onderscheid

te constateeren. In de „Berichten van den dienst voor de voedselvoorziening in oorlogstijd” (Juli 1944) wordt bijv. berekend, dat het verbruik in de periode September 1943—1944 van zelfverzorgers, welke velerlei begunstigen genoten, gemiddeld 426 gram per week bedroeg en dat van den niet tot de zelfverzorgers behoorenden consument boven de 20 jaar, welke geen ziekenrantsoenen ontving of zwaren arbeid verrichtte, slechts 124 gram (d.i. resp. 22,2 kg en 6,4 kg per jaar).

In de daarop volgende jaren 1944 en 1945 is het verbruik nog verder gedaald, terwijl de verschillen tusschen de diverse bevolkingsgroepen en gebieden van het land een voor velen noodlottigen omvang aannamen; eenigermate betrouwbare cijfers zijn voor deze jaren echter niet beschikbaar.

Na de bevrijding had een betrekkelijk snel herstel plaats, doordat groote hoeveelheden vetten en oliën konden worden ingevoerd. De binnenlandsche productie herstelt zich echter veel minder snel: de verbouw van oliehoudende zaden is weer tot het zeer lage vooroorlogse peil gedaald, de melkproductie neemt door gebrek aan krachtvoeder en kunstmest nog slechts zeer geleidelijk toe en ook de productie van slachtvetten en spek blijft nog ver beneden het vooroorlogse gemiddelde.

In 1946 werd een hoeveelheid olie-zaden, plantaardige oliën, traan, slachtvetten en boter ingevoerd van ca 89.000 ton. De binnenlandsche productie bedroeg ca 71.000 ton en het verbruik voor consumptiedoeleinden ca 131.000 ton (d.i. ca 14 kg per hoofd), zoodat voor industrieel verbruik ca 29.000 ton resteerde. Het verbruik van onzichtbare vetten bedroeg nog 86.200 ton, zoodat in totaal voor consumptie beschikbaar kwam ca 217.000 ton, neerkomende op ca 23 kg per hoofd.

Het verbruik in 1947.

Voor 1947 is, ervan uitgaande, dat de rantsoenen op het huidige niveau gehandhaafd blijven, voor het verbruik op vetbonnen een hoeveelheid oliën en vetten noodig van 126.300 ton. Tezamen met het verbruik van spek en van huisslachten afkomstige slachtvetten zal de totale menschelijke consumptie van zichtbaar vet dit

jaar ca 141.000 ton bedragen, d.i. 14,6 kg per hoofd, of ca 25 pCt. beneden het vooroorlogsche verbruik (het verbruik van onzichtbaar vet is moeilijk te schatten, daar de grootte van het vleeschverbruik nog zeer onzeker is). De binnenlandsche productie kan geschat worden op 70.000 ton, zoodat — voor menschelijke consumptie — dus nog een hoeveelheid van ca 71.000 ton zal moeten worden ingevoerd.

De voorloopige totale toewijzing, welke ons land voor 1947 heeft gekregen, bedraagt 155.000 ton³⁾. Dit wil echter geenszins zeggen, dat deze hoeveelheid ook zal worden ingevoerd. In de eerste plaats moet worden afgewacht, of de overschotgebieden zullen leveren, terwijl het voorts van onze valutapositie zal afhangen, hoeveel middelen voor aankoop van oliën en vetten kunnen worden beschikbaar gesteld. Gezien de schaarschte dezer middelen komt het ons zeer waarschijnlijk voor, dat een belangrijk gedeelte dezer toewijzing *niet* zal worden gerealiseerd. De hoeveelheid oliën en vetten, welke aan den industrieelen sector zal kunnen worden toegewezen, zal ongeveer overeenkomen met het kwantum, dat boven de genoemde hoeveelheid van 71.000 ton zal worden ingevoerd.

Concludeerend kan worden gesteld, dat ons land in 1947, wil voor industriele zoowel als voor consumptie-doelinden per hoofd van de bevolking eenzelfde verzorgingstoestand ten aanzien van zichtbare oliën en vetten worden bereikt als vóór den oorlog, een hoeveelheid dezer producten noodig zou hebben van ca 280.000 ton. De eigen productie zal dit jaar naar schatting ca 70.000 ton bedragen. Veronderstellen wij eens, dat in 1947 100.000 ton zou kunnen worden geïmporteerd (inclusief de traan van de Willem Barendsz), dan zou er nog een tekort bestaan van ca 110.000 ton, zijnde ca 40 pCt. van de totale behoefte. Het zal zeker nog eenige jaren duren, voordat het vetverbruik in ons land het vooroorlogsche peil wederom zal hebben bereikt.

In dit verband is het echter van belang er op te wijzen, dat, wanneer alle tekorten zullen kunnen worden gedekt, de Nederlandsche olie-industrie daarmede haar vooroorlogsche positie nog geenszins heeft herwonnen, daar zich in den internationalen handel in oliën en vetten een belangrijke verschuiving heeft voorgedaan in dien zin, dat de exporteerende landen — met name Argentinië — er steeds meer toe zijn overgegaan zelf de zaden op olie te verwerken, daarmede voor een belangrijk deel de taak van onze olie-industrie overnemend.

Dr E. VAN DE WIEL.

³⁾In deze toewijzing is de traanproductie van de Willem Barendsz begrepen, zoodat deze bij de berekening van de binnenlandsche productie buiten beschouwing is gelaten.

MEDEDEELING VAN DE NEDERLANDSCHE ORGANISATIE VOOR DE INTERNATIONALE KAMER VAN KOOPHANDEL.

De President van de Internationale Kamer van Koophandel heeft, in December 1946 een Comité ingesteld, dat tot taak verkreeg den huidige economischen toestand in Duitschland te bestudeeren en in het bijzonder de repercussies, welke deze teweegbrengt op den economischen toestand in de rest van de wereld en vooral ook in de omliggende landen. In dit „Comité Spécial du Président” werden benoemd de Voorzitters van de Nationale Comité's van Groot-Brittannië, de Vereenigde Staten, Zweden, Denemarken, Nederland, België, Frankrijk en Zwitserland. Het Comité, waarin van Nederlandsche zijde zitting hebben de Heer Mr R. Mees en als plaatsvervanger de Heer Mr H. F. van Walsem, heeft begin April rapport uitgebracht aan den Uitvoerenden Raad der Internationale Kamer. Bij die gelegenheid heeft deze Raad besloten het Rapport te doen publiceeren. Het Rapport wordt vooraf-

gegaan door een kort overzicht met betrekking tot de argumentatie en de gedane aanbevelingen, welk overzicht hier volgt. De volledige tekst zal binnenkort worden gepubliceerd en o.a. verkrijgbaar zijn bij het Secretariaat van de Nederlandsche Organisatie voor de Internationale Kamer van Koophandel, Tournooveld 2, Den Haag.

De internationale economische repercussies veroorzaakt door den toestand in Duitschland (Rapport van een Comité, ingesteld door den President van de Internationale Kamer van Koophandel en uitgebracht aan den Uitvoerenden Raad der Kamer op 2 April 1947).

Kort overzicht.

1. Het Comité heeft bestudeerd den huidige economischen toestand van Duitschland en de repercussies daarvan op de wereldeconomie en in het bijzonder op de economie van de Europeesche landen.

2. Dit Rapport staat geenszins het herstel van Duitschland voor als doel op zichzelf. Zijn positieve doel is onder de huidige omstandigheden, herstel en bevordering van een Europeesche volkshuishouding, welke een noodzakelijke voorwaarde vormt voor den wederopbouw van de wereld en een hechten vrede.

De wijze, waarop hier de economische toestand van Europa wordt beschouwd, beoogt een herstel van Duitschland als middel om dat doel te bereiken, doch in alle omstandigheden onder voorbehoud van de primaire eischen door de veiligheid gesteld.

3. Waarnaar gestreefd moet worden is, dat in Duitschland een zoodanig herstel wordt teweeggebracht, dat de Deutsche economie in staat wordt gesteld voor geheel Europa te werken en dat tezelfdertijd aan Duitschland de mogelijkheid tot een zoodanige mate van economische zelfgenoegzaamheid wordt geboden, dat de zware financiële last, welke dat land thans legt op de bezettende mogendheden, wordt weggenomen en tevens verlichting wordt gebracht met betrekking tot de ongunstige economische repercussies, die de huidige toestand op de volkshuishoudingen der omringende landen heeft.

4. De rest van de wereld is in zijn herstel na den tweeden wereldoorlog ernstig belemmerd door het de facto verdwijnen van Duitschlands buitenlandschen handel. De bezettende mogendheden hebben een zware last te dragen, doordat zij een groot gedeelte van de Deutsche bevolking van voedsel moeten voorzien. De hoofdoorzaak van dezen toestand is het huidige lage niveau der industriele activiteit in Duitschland.

5. Het verlies van Duitschland als leverancier wordt door vele landen sterk gevoeld, in het bijzonder tengevolge van het gedeeltelijk verlies van andere voorzieningsbronnen. Dit is speciaal het geval bij steenkool. Het lage niveau der kolenproductie in het Ruhrgebied en de tengevolge daarvan geringe kolenuitvoer werken als een rem op de geheele West-Europeesche economie. De omstandigheid, dat Duitschland niet in staat is zijn vroegere afnemers machines, eindproducten, half-fabrikaten en grondstoffen te leveren, heeft eveneens zeer ernstige consequenties.

6. Het verlies van Duitschland als afnemer heeft eveneens een zeer ongunstige werking, zoowel rechtstreeks ook omdat, indien een land in zijn welvaart wordt aangetast door het wegvallen van zijn handel met Duitschland, het een slechtere markt wordt voor de producten van en den handel met andere landen. Zoo zijn bijv. de achteruitgang in den Duitschen uitvoerhandel en de kunstmatige afleiding van hetgeen daarvan resteert van de havensteden in de Rijndelta oorzaak van economische depressie in Nederland en België. Het verlies van Duitschland als klant zal in belangrijkheid toenemen, wanneer de wereldmarkt niet meer een verkoopersmarkt zal zijn en het moeilijker zal worden vervangende afzetmarkten te vinden.

7. Duitsland kost, teneinde de bevolking voor verhogering te behoeden, de Britsche en Amerikaanse belastingbetalers jaarlijks een zeer groote som gelds. Alleen voor 1947 zullen de voedselimporten een bedrag van \$ 550 miljoen benaderen. Er bestaat geen hoop, dat deze last op korten termijn verlicht zal kunnen worden. De Fransche zône zal waarschijnlijk in de nabije toekomst evéneens een financieele last gaan vormen.

8. Het is daarom in het belang van de rest van de wereld, dat de Deutsche buitenlandse handel in zoodanige mate herleve, dat Duitsland in staat wordt gesteld voor zijn absoluut noodzakelijke importen te betalen en te voldoen aan de door de andere landen geformuleerde exportwenschen ten aanzien van Deutsche producten.

9. Het de facto wegvallen van Duitslands buitenslandschen handel wordt veroorzaakt door het lage niveau van de industriele productie in Duitsland (ongeveer 30 pCt. van 1936) en door uiterst gecompliceerde im- en exportformaliteiten.

10. Het lage niveau der industriele productie moet worden toegeschreven aan:

a. Physieke beperkingen — onvoldoende steenkoolwinning, beperkingen op het gebied der transportmiddelen, tekort aan staal, electriciteit, en belangrijke grondstoffen. Het tekort aan locomotieven en goederenwagens alleen is voldoende om iedere belangrijke toeneming van de industriele activiteit in 1947 in vergelijking tot 1946 te verhinderen.

b. De vernietiging van initiatief en de wil om te werken bij den individueelen Deutschen werkgever en werknemer. De oorzaak hiervan is op haar beurt te zoeken in een chaotischen monetair toestand en zeer hoge belastingen, in een prijsbeheerschingspolitiek, die ertoe geleid heeft, dat een groot gedeelte van de Deutsche industrie met verlies werkt, en in het tekort aan verbruiks-goederen.

c. Het gebrek aan efficiency veroorzaakt door de splitsing van Duitsland in zônes, aan het feit, dat de Overeenkomst van Potsdam niet is uitgevoerd en dat het quadripartite apparaat in Berlijn er niet in geslaagd is economische eenheid tot stand te brengen — dit gepaard aan een teveel aan contrôlemaatregelen en bureaucratie verdubbeling van werk.

d. Het Plan voor Herstelbetalingen, gebaseerd op de Overeenkomst van Potsdam, dat in vele opzichten onuitvoerbaar is gebleken en dat bij tal van Deutsche industrieelen de vrees heeft gewekt, dat hun fabrieken als herstelbetalingen zouden worden weggevoerd, wanneer zij behoorlijk zouden blijken te werken; alsmede de verliezen aan landbouwgrond, aan landbouwwerktuigen en aan industriele capaciteit geleden door het verlies aan grondgebied in het Oosten.

e. Het tekort aan arbeidskrachten, de te lage rantsoenen en de slechte huisvestingstoestanden.

11. In het eerste deel van ons Rapport hebben wij een uiteenzetting gegeven van die feiten, welke betrekking hebben op den toestand in Duitsland, die van bijzondere invloed zijn geweest op de door ons getrokken conclusies. In Aanhangsel „A” van het Rapport hebben wij meer in detail de repercussies van den toestand in Duitsland op de rest van de wereld geanalyseerd. In het tweede deel van het Rapport hebben wij met een zekere mate van detaillering onze belangrijkste aanbevelingen uiteengezet, waarvan de volgende paragrafen een kort overzicht geven.

Aanbevelingen.

12. Het Quadripartite regeeringssysteem werkt kennelijk niet bevredigend en moet naar onze meening zoo spoedig mogelijk worden beëindigd.

13. In plaats daarvan moeten centrale Deutsche regeeringsinstanties, vereenigbaar met een federaal systeem,

worden ingesteld, beschikkend over voldoende gezag om de maatregelen in te voeren en af te dwingen, die door de huidige op diverse gebieden bestaande schaarschte onvermijdelijk zijn. Teneinde een permanente centralisatie van macht te verhinderen, zouden deze buitengewone economische machtsbevoegdheden naar duur beperkt kunnen worden en zou decentralisatie, samengaande met efficiency, moeten worden aangemoedigd. Indien met betrekking tot de fundamenteele punten geen overeenstemming kan worden bereikt voor Duitsland als een geheel, dan zou een analoge oplossing moeten worden aanvaard voor de drie Westelijke zônes.

14. Teneinde de arbeidsprikkel voor Deutsche werknemers en werkgevers te herstellen, zijn de volgende maatregelen noodzakelijk gebleken:

a. Een monetaire hervorming, omvattend een vermindering van de huidige geldcirculatie, een herstel van de markt voor een voortdurend ruimer wordend gebied van de Deutsche huishouding door het vrijlaten van de prijzen van niet-essentieele goederen, alsmede een geleidelijke aanpassing van de prijzen van goederen, waarvan de prijzen wel gecontroleerd blijven, zulks met het oog op een uiteindelijke afschaffing van de prijsbeheersching en teneinde het zakendoen voor het Deutsche bedrijfsleven weer remuneratief te maken. De loonen dienen allengs te worden vrijgelaten. Wanneer prijzen en loonen zich hebben aangepast, moet een nieuwe pariteit voor de Mark worden vastgesteld.

b. Toestemming aan Deutsche exporteurs om een gedeelte van de deviezen, welke zij voor exporten ontvangen, te gebruiken voor den aankoop van grondstoffen.

c. Ruimere toepassing van het systeem, waarbij de grootte der gezinsrantsoenen afhankelijk wordt gesteld van hoeveelheid en soort werk verricht door den belangrijkste kostwinner en een geleidelijke opvoering der normale rantsoenen.

d. Beschikbaarstelling van grootere hoeveelheden verbruiks-goederen afkomstig uit binnenlandsche productie, alsmede van beperkte en zorgvuldig uitgekozen importen aan hen, die arbeid verrichten, waarbij de verdeling zoodanig geregeld moet worden, dat een zoo groot mogelijke stimulans tot productievermeerdering wordt verkregen.

15. Een definitieve tijdslimiet dient op korten termijn te worden vastgesteld voor de voltooiing van de aanwijzing van machinerieën en materieel voor herstelbetalingendoeleinden, de overdracht van surplus-materieel daaronder begrepen. Deze tijdslimiet moet zoo kort mogelijk zijn en het Herstelbetalingsplan zal moeten worden herzien, teneinde den terugkeer van Duitsland tot een economisch evenwicht te bespoedigen en de Geallieerden te ontlasten van de noodzakelijkheid, Duitsland deviezen te verschaffen voor de betaling van de onvermijdelijke importen. Niet op herstelbetalingendoeleinden aangewezen installatiës moeten dan definitief worden bevrijd van de dreiging dat zij voor overdracht in aanmerking zouden komen.

16. Met betrekking tot de leiding van Duitslands zware industrie dient het doel te zijn, dat deze zal worden teruggegeven aan het vrije bedrijfsleven; om redenen van veiligheid moet de algemeene leiding echter in geallieerde handen worden gehouden — eventueel door tusschenkomst van de „Reichskreditgesellschaft” of een andere Deutsche instantie.

17. Het is absoluut noodzakelijk, dat de Deutsche kolenproductie wordt opgevoerd, zoowel ten bate van het herstel van West-Europa, als ook om een einde te maken aan Duitslands afhankelijkheid van buitenslandschen financieelen steun. Iedere mogelijke maatregel, waardoor de productie gestimuleerd kan worden, dient te worden genomen, met inbegrip van de verschillende maatregelen, welke boven onder „14” werden genoemd, het gebruik maken van een zoo groot mogelijk aantal

terugkeerende krijgsgevangenen in de mijnen, het toekennen van prioriteiten voor de vervaardiging van en het verlenen van invoervergunningen voor de noodzakelijke machinerieën of machinedeelen, alsmede een nauwe samenwerking tusschen de Geallieerde mijnadministraties.

18. De Deutsche invoer moet afhankelijk worden gesteld van den Deutschen uitvoer en de financiering van de importen, door de Geallieerden dient zoo spoedig mogelijk te vervallen. Hiertoe dient de huidige zoo gecompliceerde exportcontrole radicaal te worden vereenvoudigd en onder de directe controle der Geallieerden te worden toevertrouwd aan Deutsche autoriteiten. Het rechtstreeksch contact tusschen buitenlandsche afnemers en Deutsche zakenlieden moet worden vergemakkelijkt, en, zooals bovenvermeld, een stabiele uniforme wisselkoers moet worden vastgesteld.

19. De investering van nieuw buitenlandsch kapitaal in Deutsche ondernemingen kan een waardevolle steun blijken voor het herstel van Duitsland en kan tevens de op de bezettende mogendheden drukkende last verlichten. Den Duitschen ondernemingen zou onder in achtneming van passende waarborgen moeten worden toegestaan buitenlandsche financieele bijstand te verkrijgen, indien deze beschikbaar komt. In dit verband dient aandacht te worden geschonken aan de bijzondere positie van buitenlandsche firma's met bestaande beleggingen in Duitsland.

20. Gezien de grootte beteekenis van de staalproductie voor het oorlogspotentieel, is het Comité van oordeel, dat de Deutsche staalproductie blijvend moet worden beperkt. Het meent echter, dat de cijfers, vastgesteld in het Rapport over het niveau van de Deutsche industrie, een herstel van Duitsland zou verhinderen, evenals een herleving van den Deutschen export. Dit laatste zoowel wat betreft de export van eindproducten als ook die van halfabrikaten, welke absoluut noodzakelijk zijn voor de industrie van die landen, die altijd afhankelijk zijn geweest van Deutsche staalleveranties. Het beveelt daarom aan, dat het cijfer van de toegestane staalproductie belangrijk zal worden verhoogd.

21. Met het oog op het tekort aan arbeidskrachten moet het aantal Deutsche ambtenaren en kantoorbedienden tot een minimum beperkt worden gehouden.

22. Bij het vaststellen van hun gedragslijn dienen de controle-autoriteiten de behoeften van de rest van Europa in het oog te houden en te waken tegen een bekrompen „provinciale” kijk op zaken. In het bijzonder moet niet op kunstmatige wijze vervoer worden afgeleid van de zeehavens in de Rijndelta.

23. Het algemeene doel van de te volgen politiek moet zijn, de overheidsinmenging zoo spoedig mogelijk te beperken en de vrijheid van het bedrijfsleven, waaronder een echte democratische gemeenschap en regeeringsvorm kan worden ingevoerd, te herstellen.

24. Wanneer politieke en andere overwegingen het mogelijk zouden maken een Douane-Unie in Europa tot stand te brengen, waarin Duitsland zou kunnen worden opgenomen, zouden daardoor de economische moeilijkheden van Duitsland en van geheel Europa nader tot een oplossing zijn gebracht.

's-Gravenhage, April 1947.

AANTEEKENING.

BANKCRÉDIËTEN IN DE VEREENIGDE STATEN IN 1946.

De groote economische activiteit in de Vereenigde Staten in het eerste na-oorlogsche jaar wordt o.a. belicht door den toegenomen omvang der verleende bankcredieten. Deze zijn, volgens een beschouwing van het „Federal Reserve Bulletin” van Maart jl., bij de commercieele banken met ruim \$ 5 milliard vermeerderd. Dit is de grootste groei in eenige periode van 12 maanden sinds

1919—1920. Het totaal der uitstaande leeningen bedroeg eind 1946 \$ 32 milliard, het hoogste cijfer sinds 1930. Ongeveer \$ 28 milliard werd door de commercieele banken verstrekt. Interessant is, dat daarbij de credietverleening door de „country banks” in vergelijking met vóór den oorlog sterk in omvang is toegenomen¹⁾.

Credieten aan handel en industrie.

De stijging hiervan begon medio 1945; zij zette zich nagenoeg ononderbroken voort en was het sterkst in de tweede helft van 1946. „Although bank loans to business ordinarily increase during this period of the year”, aldus leest men in het overzicht van de Federal Reserve Banks, „only a small part of the rise in 1946 can be attributed to seasonal factors”. In totaal bedroegen de credieten aan handel en industrie ongeveer \$ 14 milliard.

Een eigenaardigheid van de credieten aan handel en industrie in de eerste maanden na het einde van den oorlog was, dat zij, in het bijzonder bij de New York City banks, van eenigszins langen duur waren, nl. méér dan 1 jaar. In 1946 was deze soort credieten niet zoo groot meer, maar zij droegen toch in niet geringe mate bij tot de geconstateerde stijging. Enkele oorzaken dier stijging waren:

1. De prijzen van grondstoffen en goederen, alsook de loonen, gingen omhoog.
2. De verkoopen namen toe en handels- en industriele ondernemingen zagen zich genoodzaakt, grootere leverancierscredieten te verlenen.
3. Vernieuwingen bleken meer te kosten dan men aanvankelijk raamde.
4. Meerderé liquiditeit was noodig in verband met stakingen, materiaalschaarschte en transportmoeilijkheden.

Credieten aan consumenten.

Na den oorlog namen deze wederom een hooge vlucht. Zij werden zoowel ineens als op afbetaling verstrekt. Voor een groot deel werden deze afbetalingscredieten bij commercieele banken geplaatst, zooals uit onderstaande cijfers blijkt.

Jaar	(in millioenen \$)		
	Totaal aan afbetalingscredieten	Bij commercieele banken	In pCt. van het totaal
1941	5.924	1.891	32
1942	2.955	970	33
1943	1.961	606	31
1944	2.039	651	32
1945	2.365	835	35
1946	3.992	1.725	43

Het totaal door de commercieele banken aan consumenten verstrekte credieten bedroeg als volgt:

Jaar	Totaal	Afbetalingscredieten	Credieten ineens
1941	3.401	1.891	1.510
1942	2.262	970	1.292
1943	1.740	606	1.134
1944	1.856	651	1.205
1945	2.307	835	1.472
1946	3.730	1.725	2.005

Hypothecaire credieten.

De stijging hiervan begon omstreeks het midden van 1945. Zij bedroeg \$ 2,5 milliard in 1946 en daarmee kwam het totaal op \$ 7 milliard. Dit is ongeveer 50 pCt. meer dan in 1941, welk jaar toch volgde op de „private building boom in the defense period”.

De credieten werden verstrekt zoowel op stedelijk als landelijk bezit, waarbij het eerste meer opnam dan het laatste. Ongeveer 25 pCt. van de credieten op stedelijk bezit kwam van de zijde der commercieele banken. In 1945

¹⁾ Zie: Aanteekening over: „De liquiditeit der Amerikaansche „country banks”, in „F.-S.-B.” van 12 Februari 1947, blz. 135.

was dat percentage 19. Dit beteekent, dat zij met de stijging van de prijzen van onroerende goederen in de steden een grooter aandeel namen in hypotheaire credietverleening. Opgemerkt dient te worden, dat aflossingen op hypotheken in 1946 ook abnormaal hoog waren.

Het aandeel van de commerciële banken in de credietverstrekking op landelijk bezit was eveneens belangrijk. Gedurende de eerste helft van 1946 nam de grootte van de hypotheekbedragen toe met ongeveer 10 pCt.; het aantal gegadigden vermeerderde met 53 pCt.

Daling van credieten of effecten.

Niet alle credieten zijn in 1946 gestegen. Zoo hadden de boeren voor hun agrarische producten weinig behoefte aan crediet. Van stijging was dan ook geen sprake. De orde van grootte van deze soort credieten bij de „member banks” bedroeg in 1946 circa \$ 1 milliard.

Een positieve daling vertoonden de op effecten verstrekte credieten. Na de „Victory Loan drive” in December 1945 bedroegen zij circa \$ 7 milliard, waarvan \$ 5 milliard ten gunste kwam van staatsfondsen. Zij werden voor circa 50 pCt. aan makelaars en handelaren verstrekt. Eind 1946 waren deze credieten nog nauwelijks half zoo groot.

Bankcredieten voor den aankoop en het aanhouden van andere fondsen gingen eveneens omlaag. De koersdaling in Juni 1946 was daaraan o.a. debet, evenals de strengere voorschriften met betrekking tot de credietmarge, die intusschen op 17 Januari jl. werden verzacht. De marge stelde men toen op 75 pCt.

De achteruitgang in de credieten op effecten had voornamelijk betrekking op stedelijke banken.

Afremming van de credietexpansie.

Afremming vond plaats door de aanwending van overtollig geachte kasmiddelen van de Schatkist voor het terugnemen van staatsfondsen. Op de nationale schuld ad \$ 279 milliard in Februari 1946 werd \$ 20 milliard afgelost²⁾. Desondanks bleven de banken in staat om haer credieten een ruimer omvang te geven. Zij verkochten daarvoor kortlopende staatspapieren aan de Federal Reserve Banks.

²⁾ Zie de Aanteekening over: „De begroting van de Vereenigde Staten voor het fiscale jaar 1948” in „E.-S. B.” van 26 Februari 1947, blz. 174.

INTERNATIONALE NOTITIES.

HET NATIONAAL INKOMEN IN ENGELAND IN 1946.

Voorafgaande aan de begroting heeft de Engelsche Regeering haar jaarlijksche publicatie gegeven over het nationaal inkomen in het afgelopen jaar. Belangrijke gedeelten van deze publicatie zijn in de Engelsche pers weergegeven.

In 1944 scheen het nationaal inkomen in Engeland een tophoogte te hebben bereikt, nl. £ 8,4 milliard. Vergeleken met 1945 (£ 8,3 milliard) geeft de schatting voor 1946 een daling van £ 350 miljoen te zien; waardoor het bedrag op iets minder dan £ 8 milliard is gekomen.

De nationale uitgaven hebben gedurende de laatste 8 jaren het nationaal inkomen altijd overtroffen. Over de jaren 1940 tot 1945 werden de benodigde goederen en diensten voor meer dan 10 pCt. hetzij met leeningen of met de opbrengsten van den verkoop van activa in het buitenland gefinancierd. In 1946 was de desinvesteering iets minder dan de helft van 1945; 5 pCt. van de nationale uitgaven werd betaald met leeningen. De desinvesteering bedroeg £ 400 miljoen, de leeningen beliepen £ 279 miljoen (van de Vereenigde Staten en Canada).

Ongeveer 2/3 van het nationaal inkomen werd in 1946 aangewend voor consumptiedoeleinden. In 1945: 57 pCt.; vóór den oorlog: ruim 75 pCt. Consumptieve uitgaven namen toe met £ 700 miljoen en bedroegen ruim £ 6,5 milliard, het hoogste cijfer, dat ooit was bereikt. Dit

beteekent niet, dat de reële consumptie meer zou hebben bedragen. Rekening houdende met de prijsstijging, bleef de consumptie in werkelijkheid nog altijd beneden het vooroorlogse peil.

Voor de vorming van nieuw kapitaal werd een bruto bedrag besteed van ongeveer £ 1,3 milliard, hetgeen het dubbele was van 1938. In aanmerking genomen de stijging van het prijsniveau echter, is in 1946 aan nieuw reël kapitaal slechts 2/3 van het cijfer van 1938 gevormd.

PETROLEUM EN HET MIDDEN-OOSTEN.

Tusschen 1880 en 1930 is het petroleumverbruik gedurende elk decennium telkens twee maal zoo groot geworden. Vergeleken met 1930 vond verdubbeling eerst plaats in 1945. Een schatting van de behoefte door Amerikaansche deskundigen levert, volgens „L'Economie” van 17 April j.l. het volgende resultaat op:

	In millioenen tons				
	1938	1947	1950	1960	1965
Vereenigde Staten . . .	168	217	244	252	283
Totaal Amerika . . .	192	250	283	297	333
Rusland	28	39	45	62	71
Totaal Europa	74	73	92	137	161
Azië	14	13	18	24	27
Afrika	6	9	9	13	15
Oceanië	6	8	9	10	11
Wereldtotaal	292	363	411	481	545

Hiertegenover staat een productie van ruwe olie van:

	In millioenen tons.			
	1913	1938	1945	1946
Vereenigde Staten	33,1	164,1	231,2	234
Rusland	9,1	29,7	20	22,4
Wereldtotaal	51,6	274,1	353,2	373,1

Uit deze cijfers blijkt, dat uitbreiding van de productie noodig is. Men is daarbij, behalve op nieuwe ontdekkingen, aangewezen op de reserves van de bestaande oliëvelden, die naar schatting als volgt zijn verdeeld:

	In pCt. van het wereldtotaal.	
	Bekende reserves	Onzekere reserves
Vereenigde Staten	31	10
Caraibische zee	14	13
Midden-Oosten	41	30
Rest van de wereld	14	47

Onmiddellijk springt de betekenis van het Midden-Oosten hierbij in het oog. Dit is des te meer het geval, omdat de oliëvelden aldàar, vergeleken bij andere, een hooger rendement opleveren, uit grootere eenheden bestaan en, zooals „The Times” het noemt, „complete freedom for unit development” geven. De reservevelden zijn volgens Sir William Fraser, president van de „Anglo-Iranian Oil Company” — zie „Times Weekly” van 16 April — gelegen in Perzië (6), in Iraq (2), in Kuwait (1), in Arabië (3), op Bahrein (1) en in Qatar (1). Productie en reserves in de Vereenigde Staten zijn groot, maar de consumptie evenzeer, zoodat het begrijpelijk is, dat de belangstelling uitgaat naar het Midden-Oosten. Een Amerikaansche commissie rapporteerde dan ook 3 jaar geleden aan de Regeering: „The centre of gravity of world oil production is shifting . . . to the Middle East- to the Persian Gulf area- . . . until it is firmly established in that area”.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

De geldmarkt vertoonde in de afgelopen week vrijwel geen veranderingen t.o.v. de voorafgaande periode. De ter beschikking komende middelen werden in overwegende

mate weer in jaarpapier belegd. In de noteeringen kwam dan ook vrijwel geen verandering: drie-, vier- en vijfmaands-promessen waren aangeboden tegen $1\frac{9}{16}$ pCt., en de vijf volgende termijnen waren tegen $1\frac{5}{8}$ pCt. aangeboden. Callgeld noteerde aan het einde der week, na een korte markttechnische stijging tot $1\frac{1}{4}$ pCt., weer 1 pCt.

Het schijnt, dat er besprekingen worden gevoerd met het Ministerie van Financiën omtrent de verlenging van de per 1 Juni a.s. aflopende termijn van de $2\frac{1}{2}$ pCt. spaarrekening, waarop de spaarbanken een bedrag van f 250 à f 300 miljoen in de Schatkist hadden gestort. Deze gelden zouden na 1 Juni 1947 geleidelijk worden terugbetaald, maar verlenging van den termijn schijnt niet uitgesloten. Hiervoor is voor de spaarbanken temeer reden, omdat de inning der bijzondere heffingen en de daaruit voortvloeiende geldvraag nog wel even zullen duren.

Het prospectus van de $3-3\frac{1}{2}$ pCt. Nederlandsche Staatsleening 1947, luidende in dollars, is thans gepubliceerd. In hoofdzaak bevat het hetzelfde als in het voorgaande overzicht reeds was vermeld. Het aantrekkelijke voor de houders van dollarfondsen is gelegen in de garantie tegen een eventuele koersdaling van den gulden t.o.v. den dollar, waardoor men, nu het wisselkoersrisico, voorzover dat aanwezig wordt geacht, is uitgeschakeld, de sedert 1940 gemaakte koerswinsten op Amerikaanse effecten zonder al te veel bezwaar kan realiseeren. Hiervoor is te meer reden, omdat een verdere koersdaling in New-York volstrekt niet uitgesloten moet worden geacht. Weliswaar krijgt de houder van deze dollar-staatsleening geen dollars in handen bij betaling van rente en hoofdsom, maar volgens de huidige deviezenbepalingen krijgt hij dit bij inkomsten of aflossing op Amerikaanse fondsen evenmin.

De emissiebedrijvigheid is in de laatste dagen betrekkelijk groot. Tal van industriële ondernemingen komen met aandeelenuitgiften op de markt, welke door de recente koersstijging hiervan blijkbaar gunstig wordt geacht. Eenige 3 pCt. obligatieuitgiften van gemeenten zijn niet gelukt, hetgeen te begrijpen is, nu de $3-3\frac{1}{2}$ pCt. 1947 bijv. $99\frac{3}{16}$ pCt. noteert, zoodat er weinig reden is om in te schrijven op betrekkelijk lang loopende 3 pCt. leeningen à pari. Temeer, omdat de 3 pCt. en hooger rentende staatsleeningen à pari in betaling worden aanvaard bij de bijzondere vermogensheffingen, zoodat hiervan een belangrijke koerssteun uitgaat en men steeds zonder al te groote koersverliezen kan liquideeren.

De aandelenmarkt vertoonde in de afgelopen week vrij belangrijke schommelingen: per saldo waren vooral scheepvaartfondsen hooger dan de voorgaande week, evenals sommige industriële aandelen. Merkwaardig was de algemeene en aanzienlijke koersstijging voor Indische fondsen. Politieke factoren schijnen hierbij een belangrijke rol te spelen, daar van eenigen invloed van de recente prijsdaling op de Amerikaansche goederenmarkten, welke in ruimer verband de resultaten der betrokken ondernemingen stellig zou benadeelen, niets was te bemerken.

	11 April 1947	18 April 1947
A.K.U.	169	172 $\frac{1}{2}$
van Berkel's Patent	131 $\frac{1}{2}$	130
Lever Bros. Unilever C.v.A.	264 $\frac{3}{4}$	270 $\frac{1}{4}$
Philips G.b.v.A.	370 $\frac{1}{2}$	369
Koninklijke Petroleum	400 $\frac{1}{2}$	407
H.A.L.	179	181 $\frac{1}{2}$
N.S.U.	163 $\frac{1}{2}$	168
H.V.A.	200	219 $\frac{1}{2}$
Deli Mij. C. v. A.	128	141
Amsterdam Rubber	133 $\frac{1}{2}$	140

STATISTIEKEN.

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 21 April 1947.

Activa.

Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	{ Hoofdbank f —	1)	
	{ Bijbank —		
	{ Agentsch. „ 100.900,—		
		f	100.900 1)
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art. II, 1e lid, sub 3 van de Bankwet 1937 j° art. 4 van het Koninklijk besluit van 1 October 1945, Staatsblad No. F 204)			—
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van den Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947			2.100.000.000,—
Beleeningen: { Hoofdbank f 144.940.017,77 2)			
(incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand) { Bijbank „ 367.803,17			
	{ Agentsch. „ 9.167.798,41		
	f		154.475.619,35
Op effecten, enz.			154.269.533,82 2)
Op goederen en ceelen			206.085,53
			f 154.475.619,35 2)
Voorschotten aan het Rijk (art. 16 van de Bankwet 1937)			—
Boekvordering op den Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947			1.500.000.000,—
Munt en muntmateriaal:			
Gouden munt en gouden muntmateriaal	f		520.379.864,63
Zilveren munt, enz.			1.771.146,27
			f 522.151.010,90
Papier op het buitenland	f		140.376.500,—
Tegoed bij correspondenten in het buitenland			37.231.213,03
Buitenlandsche betaalmiddelen			4.391.697,57
			f 181.999.410,60
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds			69.782.506,15
Gebouwen en inventaris			3.000.000,—
Diverse rekeningen			32.605.098,87
			f 4.564.114.545,87

Passiva.

Kapitaal	f	20.000.000,—
Reservefondsen		12.377.412,28
Bijzondere reserves		23.774.634,92
Pensioenfonds		15.475.540,63
Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften)		137.144.905,—
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgiften)		2.700.129.970,—
Bankassignaties in omloop		226.207,01
Rekening-courant saldo's:		
's Rijks Schatkist	f	733.610.465,47
Geblokkeerde saldo's van banken		43.906.609,47
Geblokkeerde saldo's van anderen		37.171.635,39
Vrije saldo's		751.784.344,29
		f 1.566.473.054,62
Diverse rekeningen		88.512.821,41
		f 4.564.114.545,87

1) Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen f —

2) Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad no. 99) „ 42.165.200,—

Circulatie der door de Bank namens den Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten „ 148.996.496,50

BANK VAN ENGELAND.

(Voornaamste posten in miljoenen ponden).

Data	Metaalvoorraad	Govt. debts and Govt. securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulatie		Biljetten in Banking Dept.
				Totaal	Public deposits	
26 Mrt '47	0,2	1.449,3	1.450	1.390,7	59,5	59,5
2 April '47	0,2	1.449,3	1.450	1.400	50,3	50,3
9 April '47	0,2	1.449,2	1.450	1.402,9	47,4	47,4
16 April '47	0,2	1.449,3	1.450	1.396,5	53,7	53,7

Data	Gouden en zilveren munten	Govt. securities	Other securities		Deposits		
			Disc. and advances	Securities	Totaal	Public deposits	Banken
26 Mrt '47	0,7	322,0	11,1	16,8	391,4	40,6	286,4
2 April '47	0,6	330,2	17,3	17,9	397,9	12,0	284,8
9 April '47	0,7	335,9	18,2	16,8	401,3	9,5	290,0
16 April '47	0,7	348,2	12,4	17,5	414,8	9,0	305,7

DE NEDERLANDSCHE BANK.
(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Papier op het buitenland	Tegood bij corresp. in het buitenland en buitenlandse betaalmiddelen	Wissels, prom. enz. en open marktpapier	Beleeningen
3 Mrt '47	467.548	4.468.251	101.264	1	155.150
10 " '47	521.753	39.953	69.072	1	152.200
17 " '47	521.794	41.339	87.494	1	162.388
24 " '47	521.847	45.126	79.671	1	170.433
31 " '47	521.929	56.645	52.510	0,9	173.986
8 April '47	522.043	56.645	55.926	101	155.342
14 " '47	522.085	156.076	19.433	101	152.047
21 " '47	522.151	140.377	41.623	101	154.476

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldo in rekening-courant			
		's Rijks Schatkist	Geblokkeerde saldi van banken	Geblokkeerde saldi van anderen	Vrije saldi
3 Mrt '45	2.740.095	903.639	60.012	46.052	697.858
10 " '47	2.722.424	708.454	47.085	43.147	680.047
17 " '47	2.708.881	741.917	31.027	42.705	697.306
24 " '47	2.705.391	754.162	31.613	43.820	686.750
31 " '47	2.765.891	680.418	31.739	41.844	688.649
8 April '47	2.760.304	635.954	63.600	39.942	698.458
14 " '47	2.719.259	687.124	45.982	38.573	763.908
21 " '47	2.700.130	733.610	43.907	37.172	751.784

FEDERAL RESERVE BANKS.
(Voornaamste posten in miljoenen dollars).

Data	Metaalvoorraad		Other cash	U.S. Govt. securities
	Totaal	Goudcertificaten		
27 Febr. 1947	19.085	18.290	338	24.044
5 Mrt 1947	19.163	18.370	333	23.242
12 Mrt 1947	19.161	18.370	329	24.247
19 Mrt 1947	19.164	18.371	334	22.411

Data	F.R.-biljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Govt.	Member-banks
7 Febr. 1947	24.310	19.372	2.372	15.781
5 Mrt 1947	24.338	18.445	1.407	15.930
12 Mrt 1947	24.303	18.448	1.429	15.847
19 Mrt 1947	24.220	17.804	713	15.943

BANK VAN FRANKRIJK.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Disconto's en voorschotten	Voorschotten aan den Staat		
			Vaste	Schatkist	Bezettingskosten Duitschland
20 Maart 1947	82.817	134.030	59.449	70.600	426.000
27 Maart 1947	82.817	131.009	59.449	69.700	426.000
3 April 1947	82.817	132.910	59.449	79.500	426.000
10 April 1947	82.817	133.648	59.449	51.300	426.000

Data	Bankbiljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Staat	Diversen
20 Maart 1947	745.728	60.153	778	58.417
27 Maart 1947	740.635	58.534	779	56.611
3 April 1947	746.266	64.647	767	62.976
10 April 1947	763.734	61.726	788	60.125

NATIONALE BANK VAN BELGIË.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Totaal van den goudvoorraad	Buitenlandse geverzen	Papier op België	Voorschotten op overheidsfondsen	Deel van pasmunt	Vorderingen op den Staat
6 Maart 1947	27.721	8.486	4.570	353	694	50.808
13 " 1947	27.686	8.299	4.131	327	689	52.932
20 " 1947	27.702	10.010	3.923	332	725	52.607
27 " 1947	27.722	19.787	3.543	285	775	53.582
2 April 1947	27.727	19.879	4.258	363	772	53.452
10 " 1947	27.736	10.331	4.305	370	793	52.812
17 " 1947	27.736	10.523	3.892	356	844	52.247

Data	Overheidsfondsen	Totaal activa	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldi		Besluitwet van 6 Oct. '44
				van de Schatkist	van anderen	
6 Maart 1947	637	163.351	75.348	2	6.270	595
13 " 1947	637	163.215	75.142	3	6.406	590
20 " 1947	637	162.396	74.733	3	6.011	588
27 " 1947	637	162.738	74.690	1	6.357	587
2 April 1947	637	163.492	75.823	3	6.019	585
10 " 1947	637	163.272	75.793	2	5.834	584
17 " 1947	637	162.609	75.131	2	5.761	573

1) Waarvan 10.493 miljoen frcs. onbeschikbaar goudsaldo na herwaardeering van den goudvoorraad (Besluitwet no. 5 van 1-5-1944).
2) Waarónder begrepen de post „Emissiebank te Brussel”, ten bedrage van 64.597 miljoen frcs.
3) Deze post omvat: oude biljetten over te boeken op tijdelijk onbeschikbare of geblokkeerde rekeningen en niet aangegeven oude biljetten.

ZWEDSCHE RIJKSBANK.
(Voornaamste posten in miljoenen kronen).

Data	Metaal		Staatsfondsen		Saldi buitenland	Fondsen ter beschikking der staats-schuld	Promessen staats-schuld
	Goud	Overwaarde goud	Bijgen	Vreemd			
22 Mrt 1947	610	386	1.605	381	225	94	182
31 Mrt 1947	585	370	1.735	380	213	94	182
3 April 1947	541	343	1.761	387	235	94	182
15 April 1947	535	339	1.693	379	203	94	182

Data	Biljetten in circulatie	Deposito's					Regularisatie-rekening
		Direct opvraagbaar			45 dagen	Buitenlandse banken	
		Totaal	Staat	Banken			
22 Mrt 1947	2.476	697	607	33	230	192	2
31 Mrt 1947	2.640	665	547	35	209	179	2
3 April 1947	2.608	664	556	35	206	175	2
15 April 1947	2.489	729	545	108	206	197	1

NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Buitenlandse wissels	Disconto's en voorschotten	Effecten	Biljetten in circulatie	Anderc redietlen
22 Mrt 1947	4.972,2	159,7	72,4	52,8	3.794,8	1.269,3
31 Mrt 1947	4.959,9	158,0	77,0	52,4	3.932,4	1.190,2
8 April 1947	5.038,7	152,8	73,7	52,4	3.882,4	1.226,4
15 April 1947	5.032,2	150,9	62,2	54,4	3.821,2	1.274,4

BUITENLANDSCHE KAPITAALSALDI IN DE VEREENIGDE STATEN 1).
(in miljoenen dollars).

Land	Ultimo 1942	Ultimo 1945	31 Jan. 1946	28 Febr. 1946	31 Mrt 1946	30 April 1946	31 Mei 1946	30 Juni 1946	31 Juli 1946	31 Aug. 1946	30 Sept. 1946
Nederland	474,0	539,7	538,4	525,8	536,5	528,2	426,3	411,9	389,4	377,7	371,2
Engeland	837,8	892,5	858,3	804,7	719,1	709,5	585,8	485,3	756,0	624,1	665,1
Frankrijk	625,9	464,2	553,6	531,0	515,1	453,3	464,1	432,5	419,4	393,2	421,1
Zwitserland	592,1	722,3	728,6	731,1	728,8	730,4	725,4	737,0	741,0	752,5	745,9
Europa	3.608,1	4.037,0	4.108,7	4.031,7	3.931,7	3.889,6	3.698,7	3.554,8	3.790,7	3.613,3	3.650,6
Canada	425,1	1.395,7	1.342,6	1.357,0	1.370,5	1.347,7	1.306,2	1.294,0	1.259,5	1.204,3	1.158,5
Lat. Amerika	835,8	1.338,4	1.345,1	1.350,7	1.391,5	1.400,9	1.431,5	1.471,6	1.486,1	1.566,2	1.544,8
Azië	932,9	1.784,1	1.780,5	1.764,9	1.716,5	1.723,1	1.677,5	1.560,3	1.492,1	1.425,4	1.365,9
Totaal	-5.980,2	8.802,8	8.822,9	8.775,1	8.730,8	8.674,4	8.405,8	8.319,0	8.477,0	8.326,3	8.231,9

1) Ontleend aan het „Federal Reserve Bulletin” van Februari 1947.

GOUD IN- EN UITVOER DER VEREENIGDE STATEN ¹⁾.

(in 1.000 dollars van circa \$ 35 per ounce fijn).

Importen uit: Exporten (—) naar	Nederland	België	Engeland	Frankrijk	Zweden	Zwitserland	Canada	Mexico	Overig Latijnsch Amerika	Totaal
1939	341.618	165.122	1.826.403	3.798	28.715	86.987	612.949	33.610	57.020	3.574.151
1940	63.260	977	633.083	241.778	161.489	90.320	2.622.330	29.880	128.259	4.744.472
1941		1	3.779	1	1.747	899	412.056	16.791	61.862	982.378
1942			1.955			5	208.917	40.016	39.680	315.678
1943			88				66.920	3.287	13.489	68.938
1944			-695.483				46.210	-109.695	-108.560	-845.392
1945			160				+53.148	15.094	-41.748	-106.250
1946 Jan.							151.270	391	1.729	154.070
Febr.							80.629	126	1.479	82.439
Maart			36				25.265	75	1.386	31.396
April			34				222	149	637	20.534
Mei	— 6			— 1			127	34	— 33	— 27.028
Juni				— 4			32.277	29	902	36.329
Juli				— 1			639	476	2.328	6.347
Aug.							649	516	— 8.502	15.210
Sept.							197	82	— 29.198	— 7.629
Oct.			2	— 8			134	198	4.523	24.182
Nov.			383				25.248	1.065	621	77.903
Dec.			2				27.473	449	-110.276	-61.193

¹⁾ Ontleend aan het „Federal Reserve Bulletin“ van Februari 1947.SALDI OP KORTEN TERMIJN IN DE VEREENIGDE STATEN ¹⁾.

(in miljoenen dollars; C = Credit, D = Debët, CS = Creditsaldo).

Land		Ultimo 1942	Ultimo 1945	31 Jan. 1946	28 Febr. 1946	31 Mrt 1946	30 April 1946	31 Mei 1946	30 Juni 1946	31 Juli 1946	31 Aug. 1946	30 Sept. 1946
Nederland	C	186,6	281,6	293,9	282,2	295,0	294,9	268,4	256,1	234,1	227,1	239,0
	D	0,5	36,3	35,7	36,1	35,8	43,4	118,5	119,4	119,6	121,5	136,0
	CS	186,1	245,3	258,2	246,1	259,2	251,5	149,9	136,7	114,5	105,6	103,0
Ned.-Indië	C	160,4	113,7	110,0	100,7	99,0	102,1	103,6	100,2	114,3	120,1	128,9
	D	1,6	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,2	1,3	1,2
	CS	158,8	112,3	108,6	99,3	97,6	100,7	102,2	98,8	113,1	118,8	127,7
België	C	121,8	185,0	184,9	167,6	166,3	176,4	177,8	175,7	169,0	160,1	158,7
	D	0,8	0,6	1,8	2,6	3,6	4,6	5,0	7,7	8,8	9,1	6,9
	CS	121,0	184,4	183,1	165,0	162,7	171,8	172,8	168,0	160,2	151,0	151,8
Engeland	C	554,6	707,7	679,0	630,5	553,8	553,4	434,4	335,1	661,1	525,3	570,3
	D	12,6	25,4	25,9	26,3	28,6	31,6	32,6	30,5	75,8	65,8	65,3
	CS	542,0	682,3	653,1	604,2	525,2	521,8	401,8	304,6	585,3	459,5	505,0
Frankrijk	C	432,3	310,0	398,3	380,7	364,5	305,8	319,7	286,0	275,2	250,8	275,5
	D	1,3	1,1	0,8	0,7	0,7	0,9	0,9	0,9	3,4	3,1	3,0
	CS	431,0	308,9	397,5	380,0	363,8	304,9	318,8	285,1	271,8	247,7	272,5
Zweden	C	153,5	210,1	214,0	212,9	205,2	200,0	196,0	191,7	204,4	196,3	183,1
	D	0,4	0,9	1,1	1,1	1,3	2,4	3,0	5,6	7,6	5,5	5,5
	CS	153,1	209,2	212,9	211,8	203,9	197,6	193,0	186,1	196,8	190,8	177,6
Zwitserland	C	184,2	304,2	315,5	316,2	321,2	324,4	323,2	332,5	336,7	359,0	351,1
	D	1,5	2,9	6,2	4,9	5,6	6,5	8,0	6,5	6,7	4,7	5,5
	CS	182,7	291,3	309,3	311,3	315,6	317,9	315,2	326,0	330,0	354,3	345,6
Canada	C	507,4	1.522,2	1.350,7	1.349,7	1.359,7	1.334,1	1.248,2	1.263,8	1.284,3	1.219,6	1.177,5
	D	34,3	53,3	74,3	71,3	62,9	64,7	50,1	53,6	42,2	43,6	50,3
	CS	473,1	1.468,9	1.276,4	1.278,4	1.296,8	1.279,4	1.198,1	1.210,2	1.142,1	1.176,0	1.127,2
Latijnsch Amerika	C	597,7	1.046,4	1.050,9	1.043,5	1.094,0	1.077,7	1.108,1	1.151,3	1.174,4	1.226,6	1.180,7
	D	99,7	158,9	164,7	161,2	178,4	166,1	158,0	164,7	170,4	185,3	182,6
	CS	498,0	887,5	886,2	882,3	915,6	911,6	950,1	986,6	1.004,0	1.041,3	998,1
China	C	360,9	582,3	756,3	738,0	732,1	717,0	695,4	657,0	611,9	561,8	525,3
	D	11,1	1,0	7,7	9,7	22,8	25,6	22,6	23,9	19,0	28,6	34,7
	CS	349,8	581,3	748,6	728,3	709,3	691,4	672,8	633,1	592,9	533,2	490,6
Europa	C	2.020,7	2.583,0	2.655,4	2.588,8	2.512,4	2.502,5	2.393,2	2.257,4	2.554,4	2.391,0	2.457,4
	D	72,6	140,7	115,8	120,2	126,1	134,8	215,3	221,2	276,8	267,7	293,9
	CS	1.948,1	2.442,3	2.539,6	2.468,6	2.386,3	2.367,7	2.177,9	2.036,2	2.277,6	2.123,3	2.163,5
Azië	C	930,0	1.549,6	1.735,1	1.723,6	1.685,6	1.699,3	1.655,7	1.541,4	1.487,5	1.437,5	1.396,4
	D	35,3	29,9	40,6	43,6	53,6	57,1	54,5	56,2	57,1	68,0	72,7
	CS	894,7	1.519,7	1.694,5	1.680,0	1.632,0	1.642,2	1.601,3	1.485,2	1.430,4	1.369,5	1.323,7
Totaal	C	4.205,4	6.883,1	6.993,2	6.934,4	6.927,8	6.883,1	6.654,6	6.612,0	6.908,2	6.767,8	6.689,3
	D	246,7	392,8	406,3	406,8	431,9	434,3	490,7	511,0	561,4	580,2	614,6
	CS	3.958,7	6.490,3	6.586,9	6.527,6	6.495,9	6.348,8	6.163,9	6.101,0	6.346,8	6.187,6	6.074,7

¹⁾ Bewerkt naar gegevens uit het „Federal Reserve Bulletin“ van Februari 1947.

HAVENBEWEGING.

Te Rotterdam, Amsterdam en Antwerpen aangekomen zeeschepen ¹⁾.

Tijdvak	Rotterdam		Amsterdam		Antwerpen	
	aantal	netto register tonnen	aantal	netto register tonnen	aantal	netto register tonnen
1939	12.026	19.392.128	3.110	4.024.738	9.524	15.888.710
1945	1.344	2.063.622	470	458.800	3.585	11.129.932
1946	4.464	5.911.539	1.706	1.833.381	5.284	9.311.899
Januari 1947	364	628.527	191	223.086	422	855.334
Februari	329	635.622	149	209.969	503	1.050.345
2 t/m 8 Maart	82	142.946	32	60.762		
9 t/m 15 Maart	103	196.555	32	37.871		
16 t/m 22 Maart	108	161.686	32	36.048		
23 t/m 29 Maart	107	166.287	30	42.811		
Maart	441	742.747	146	215.633		
30 Maart t/m 5 April	132	226.425	43	47.123		

¹⁾ Bronnen: „Mededeelingen Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Zuid-Holland“; Dienst Gemeente Handelsinrichtingen, Amsterdam; Bureau van Statistiek der Gemeente Amsterdam; Economische dienst van de haven, Antwerpen.

STAND VAN 'S RIJKS KAS.

Vorderingen	7 April 1947	31 Maart 1947
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederlandsche Bank	f. 657.787.749,20	f. 680.418.318,84
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	„ 234.970,25	„ 1.646.843,06
Kasvorderingen wegens creditverstreking aan het buitenland	—	—
Daggeldleening tegen onderpand	—	—
Saldo der postrekeningen van Rijkscomptabelen	„ 353.689.217,86	„ 346.798.811,82
Voorschotten op ultimo Februari 1947 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keeren belastingen	„ 82.230.820,24	„ 82.230.820,24
Vordering in rek.-courant op: Nederlandsch-Indië	„ 656.889.689,93	„ 650.728.779,11
Suriname	„ 36.372.809,89	„ 36.372.809,89
Curacao	„ 51.053,16	„ 51.053,16
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	—	—
Het staatsbedrijf der P. T. en T.	—	—
Andere staatsbedrijven en instellingen	„ 517.592.904,44	„ 515.746.767,89
Verplichtingen		
Voorschot door De Nederlandsche Bank verstrekt	—	—
Voorschot door De Nederlandsche Bank in rekening-courant verstrekt	—	—
Schuld aan de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	—	—
Schatkistbiljetten in omloop	f. 646.722.600,—	f. 633.722.600,—
Schatkistpromessen bij De Nederlandsche Bank ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	„ 2.100.000.000,—	„ 2.100.000.000,—
Schatkistpromessen in omloop (rechtstreeks bij De Nederlandsche Bank is geplaatst nihil)	„ 6255.500.000,—	„ 6279.800.000,—
Daggeldleeningen	—	—
Muntbiljetten in omloop	„ 153.460.201,—	„ 149.568.866,50
Schuld op ultimo Februari 1947 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keeren belastingen	—	—
Schuld in rek.-courant aan: Nederlandsch-Indië	—	—
Suriname	—	—
Curacao	—	—
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	„ 23.111.487,85	„ 18.599.573,35
Het staatsbedrijf der P. T. en T.	„ 322.577.434,—	„ 323.285.233,51
Andere staatsbedrijven	„ 3.538.820,70	„ 3.538.820,70
Schuld aan diverse instellingen in rekening met 's Rijks Schatkist	„ 3240.543.136,58	„ 3238.623.136,78

IN- EN UITVOER VAN NEDERLAND 1).

Maand	Invoer		Uitvoer		Saldo
	Gewicht in duizenden tonnen	Waarde in miljoenen guldens ²⁾	Gewicht in duizenden tonnen	Waarde in miljoenen guldens	
Tot. '39	24.306	1.517	12.708	966	— 551
Tot. '46	11.764	2.305 ³⁾	3.919	785	— 1.520
Jan. '47	762	201	280	108	— 93
Febr. '47	1.312 ³⁾	313 ³⁾	178	97	— 216

1) Bron: „Centraal Bureau voor de Statistiek”.

2) Gecorrigeerde waarde.

3) Door het inhalen van den achterstand in de toezending van het grondmateriaal zijn in deze maand veel goederen opgenomen, welke vóór 1 Februari ten invoer werden aangegeven.

DE KOLENPOSITIE VAN NEDERLAND 1).

(in 1.000 kg).

Maand	Limburgsche mijnen	Verzonden voor binnenlandse behoefte	Invoer
Totaal 1946	8.313.827	6.387.903	2.666.502
Gem. p. mind.	692.819	532.325	222.209
Jan. 1947	833.027	628.209	223.709
Febr. 1947	802.805	581.347	225.008
Maart 1947	885.307 ²⁾	707.011 ²⁾	363.035 ²⁾

1) Bron: „Statistisch Bulletin van het C.-B. S.”.

2) Voorloopige gegevens.

RECTIFICATIE.

DE DOUANE-OVEREENKOMST MET BELGIË-LUXEMBURG.

In het artikel onder bovenstaanden titel, opgenomen in ons nummer van de vorige week, staat in de vierde alinea van de eerste kolom van blz. 306 het volgende te lezen:

„De conventie, zwijgt over de verhouding tusschen de verdragspartners en hun koloniën en overige overzeesche gebiedsdeelen: Tot nu toe werden goederen uit de Congo en België vrij van invoerrechten toegelaten; in Nederland bestaat zoiets niet”.

Deze alinea moet als volgt worden aangevuld:

„Onder de huidige omstandigheden kwam het het beste voor, overeen te komen, dat een dergelijke vrijstelling alleen zou gelden ten aanzien van sommige door beide partijen aan te wijzen goederen. Aanvankelijk zijn daarvoor nog geen goederen aangewezen”.

RED.

Vacatures

De Heer's Chocolate- en Biscuitfabriek C.V.

te Rotterdam zoekt een

Assistent van de Directie

die mettertijd de directie op zich kan nemen.

Vereist worden: brede algemene ontwikkeling. Op-leiding minstens 5-jarige H.B.S. of Gymnasium. Technische, commerciële en organisatorische capaciteiten. Leeftijd niet boven 35 jaar.

Sollicitatiebrieven worden ingewacht onder letter D. H. aan het PSYCHOLOGISCH ADVIESBUREAU L. Deen en Dr. J. G. H. Bokslag, Rochussenstraat 103a, Rotterdam.

Overheidsinstelling te Amsterdam vraagt voor spoedige indiensttreding:

prima medewerker
voor haar Secretariaat

In aanmerking komt: Jurist met economische praktijk of Econ. Drs met juridische ervaring. Representatieve kracht boven 30 jaar. Gegadigden moeten bereid zijn zich aan een psychotechnisch onderzoek te onderwerpen. Eigenhandig geschreven sollicitaties met uity. gegevens onder bijvoeging van recente foto's, van voren en opzij, onder No. 892, bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

Levensverzekering - Maatschappij - vraagt voor spoedige in diensttreding als leider van de administratie een

accountant.

Voor uitstekende kracht met veel initiatief en organisatietalent een aantrekkelijke positie.

Sollicitaties met uitvoerige inlichtingen omtrent levensloop en verlangd salaris onder no. 887 aan het bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

◆ **Vacatures** ◆

Bij de Economische Afdeling van den Dienst van Volkshuisvesting der Gemeente Rotterdam kan worden geplaatst een

sociaal econoom

Gedagiden moeten den graad hebben van Doctordus in de economie en belangstelling bezitten voor de economische, financieele en stedebouwkundige vraagstukken van de volkshuisvesting. Ervaring op dit terrein strekt tot aanbeveling.

Sollicitaties op zegel te richten tot Burgemeester en Wethouders van Rotterdam, en in te zenden aan het Bureau Personeelvoorziening, kamer 331, Raadhuis, binnen 14 dagen na het verschijnen van dezen oproep, onder No. 182.

Ook voor Beschikbare krachten is een
 annonce in „E.-S.B.” de aangewezen weg

N.V. Louis Dobbemann
 Waddinxveen

KOFFIE

THEE

N.V. LANKHORST
TOUWFABRIEKEN
 SNEEK TEL. 3041-3042

SPINNERIJ—TOUWSLAGERIJ SEDERT 1803

HOOGOVS
IJMUIDEN

De Koninklijke Nederlandsche Hoogovens en Staal-
 fabrieken N.V. te IJmuiden vraagt voor spoedige indienst-
 treding

CHEF

van de afd. Inkoop Grondstoffen.

Grondige kennis der moderne talen vereischt, eenige com-
 mercieele ervaring gewenscht. Leeftijd 28—38 jaar.

Sollicitaties, vergezeld van een recente pasfoto, worden binnen 8 dagen na plaatsing dezer
 advertentie ingewacht bij de Sociale Afdeling Blijenhoeve.

N.V. KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE
ZOUTINDUSTRIE

— Boekelo · Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

Fabriek van:
 zoutzuur, (alle kwaliteiten)
 vloeibaar chloor
 chloorbleekloog
 natronloog, caustic soda.

Bedrijfsorganisatie vraagt voor spoedige in
 diensttreding

Jong Mr in de Rechten

bij voorkeur met kennis van het verzekerings-
 wezen.

Uitvoerige brieven met opgave van ver-
 langd salaris aan het Bureau van dit blad,
 onder no. 886, postbus 42, Schiedam.

Opdrachten voor adver-
 tenties inzenden aan
 Advert.-admin. „E.-S.B.”,
 postbus 42 — Schiedam

Bij het Havenbedrijf der Gemeente Rotterdam bestaat
 gelegenheid tot plaatsing van een

ambtenaar voor
statistisch werk

in den rang van Hoofdcornmiss. De te benoemen amb-
 tenaar moet volkomen met statistischen arbeid ver-
 trouwd zijn, in staat zijn om gegevens critisch te be-
 oordeelen, onderzoekingen op statistisch gebied in te
 stellen en omtrent het resultaat daarvan te rapporteren.
 Salarisgrenzen (inclusief toelagen) gehuwden f 3678,75-
 f 5437,50, ongehuwden f 3455,59—f 5161,58.

Sollicitaties op zegel te richten tot Burgemeester en
 Wethouders van Rotterdam en in te zenden aan Bureau
 Personeelvoorziening, kamer 331, Raadhuis, binnen 10
 dagen na het verschijnen van dezen oproep, onder No. 6.

Als 39e Publicatie van het N.E.I.
 is verschenen

Dr. H. J. Witteveen

Loonhoogte
en werkgelegenheid

Prijs f 6,—

(prijs voor leden en donateurs van het
 N.E.I. f 4,50)

Verkrijgbaar in den boekhandel en bij de uitgevers
De Erven F. Bohn N.V. — Haarlem